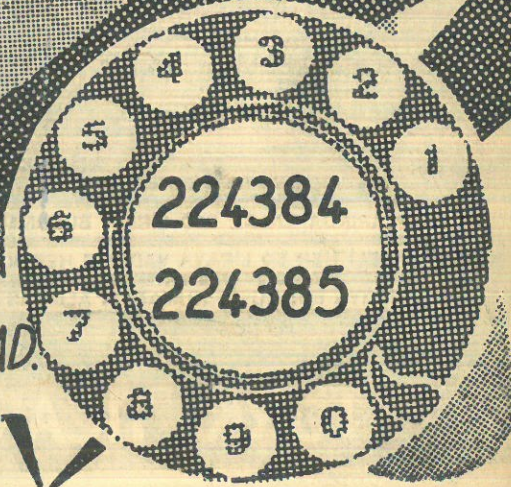

BÜTÜN İLÂN ve
REKLÂMLARINIZ

İFİTİ

BASIN İLÂN
KURUMU

CAĞALOĞLU. TÜRK OCAĞI CAD.

H.U.

256

(Basın: 2639 - 24)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

NISAN 1962

İÇİNDEKİLER

Türklerde Çiçek Aşısı	Ord. Prof. Dr. A Süheyl ÜNVER
Sorgun Köyü Atasözü ve Deyimleri	İsmail C. GEÇTÜRK
Kayseri Halkbilimi ve Kâzım Yedekçioğlu	Ali Rıza ÖNDER
Silifke'deki Kınanın Düşündürdükleri	Kerim YUND
Bizde Halk Etimolojisi	Prof. Mahmut R. GAZİMİHÂL
Gazimihâl, Hayatı ve Çalışmaları	Fikri ÇİÇEKOĞLU
Esiri'nin Vahabilere Ait Bir Destanı	H. T. DAĞLIOĞLU
Sarıgöl'de Obalar ve Eğlenceler	Osman SAYGI
Konya'da Kalfa ve Usta "Desturu",	M. ARMUTLU
Afyonkarahisar Kız Kulesi	Ali YARŞI
Beyböreğe Ait İkinci Hikâye	Mahmut Kemal YANBEY
Türkiyede Doğumlu İlgili âdet ve İnanmalar	Cahit ÖZTELLİ
Yozgat'ta Çiğdem Pilâvı	Hasan ÖZBAŞ
Serik'ten İki Türkü ve Doğuş Hikâyeleri	Hüsnü YILDIZ
Samsun Folklorundan Örnekler	Yılmaz ELMAS
- BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI: 153

KURUŞ: 100

İSTANBUL'DA AYDA BİR DERGİ ÇIKAN HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

257

1962 yılında

4 Çekilişte
1.900.000

LIRALIK
PARA İKRAMİYELERİ

AKBANK

Vadeli her 100 Vadesiz her 200 Liraya bir kura Numarası

(Folklor — 20)

cildi temizler... besler...
korur... çiçek gibi taze
ve kadife gibi yumuşak
yapar... cazibe ve güzelliğinizi artırır.

**BOL KÖPÜKLÜ
NEFİS KOKULU**

100 DE 100 SAFTIR

(Faal: 1246 — 22)

Terkibinde krem hassaları bulunan PURO TUVALET SABUNU

FAAL p - 185

GRİPİN

ve NEZLEYE karşı

GRİPİN

Kullanınız

Aldığınız müstahzarın hakiki Gripin olduğunu anlamak için GRİPİN markasına bilhassa dikkat ediniz.

GRİPİN

günde 3 adet alınabilir.

(Faal: 1245 — 21)

153

MERYEM ÇAKIR

21157776

-THB-

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AGUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ

SAHİBİ : İHSAN HINÇER

NO. 153

NİSAN 1962

YIL: 13 — CİLT: 7

TÜRKLERDE ÇİÇEK AŞISI

Yazan: Ord. Prof. Dr. A. Süheyl ÜNVER

Memleketimizde eski Çinden gelen usul üzerine Kafkasyada olduğu gibi çiçek hastalığına karşı aşılama çok eski asırlara kadar uzar. Hattâ bu aşının Avrupaya intikalinde memleketimiz bir köprü vazifesi de görmüştür. İngiliz sefiri eşi Lady Montagu 244 sene önce 1717 de İngilteredeki dostlarından birisine yazdığı mektupta Edirne'de gördüğü aşının keyfiyetinden bahsetmiş ve bu hususa zamanın gafil İngiliz hekimlerinin dikkat etmemesini istemiş ve oğlunu da düğün eğlenceleri gibi yapılan bir toplantıda aşılattığını beyan etmiş ve daha birçok tarihi bilgi de vermiştir. Bu mektup İngiliz hekimlerinin ve zamanında aşıcılık yapan Cenner'in de dikkatini çekmiştir.

Lâkin bizde bu aşı 1717 de başlamaz. Timoni İstanbulda 1714 de bu aşının bizde yapıldığını Leydi'den önce Avrupaya bildirmiştir. Resmî bir kayde göre bu tarihten 38 sene önce 1679 da Anadolu'dan gelen bir aşıcı da çocuklara bu aşığı tatbik etmiştir. Müteakip seneler de çiçek aşısı yapan aşıcı kadınlar çıkmışlar, Aşı, çiçek geçiren bir hastanın ce rahatlarından bir ceviz kabuğu içinde toplanmıştır. Deri içine bir uçla çizilerek üzerine birazcık aşı konur, Toplu bir halde yapıldığından merasimi de vardır.

Çocuk birkaç gün hasta olur, Yalnız aşılama yerinde değil, vücudunun muhtelif yerlerinde seyrek çiçek çıkarır, Bunlar bir daha

hastalığa yakalanmaz.

Aşı bizde de bir asırdır mecburidir, Bir nizamname ile esasen çocuk iken çiçek çıkarıp güzelliği bozulan Sultan Abdülmecid bu hususa riayeti emretmiştir. Hattâ halkı alıştırmak için çok defa huzurunda aşılatmıştır. Vilâyetlere tamim için birçok gençler davet edilerek İbriye mektebinde aşıcılar yetiştirilmiştir.

Bizde yapılan bu aşı "inoculation" ve "variolation" dır, Doğrudan hastalığa yakalanmanın cerahatinden alınarak yapılır, Cenner'inki vaccination'dur.

Çiçeği, ineğe insanları geçirmiştir, İnekten alınıp insana aşı yapılır, Bundan aşılanmış olanlardan alınarak insandan insana munta zaman aşılırlar. Cenner'in tesadüfen bulduğu ve on sene tecrübeler yapıldıktan sonra 1798 de ilim âlemine bir eseriyle tanıttığı aşı budur, Cenner esasen köylerde bizdeki gibi çiçeğe karşı gelmek için Variolation için köy köy dolaşan bir aşıcıdır. İneklerden süt sağan kadınlar aşılanmak istemezler, Zira biz hayvanın memesinden süt sağarken, üzerinde bulunan çibanelardan parmağımıza cerahat bu laşır ve orada bir aynın çıkarır, bir daha da çiçeğe yakalanmayız, dediklerinde Cenner, alâkalamır ve o kadınların parmaklarından birinden çıkan cerahatten alarak aşı yapar ve onların çiçeğe yakalanmadıklarını görür, İşte bugünün fenni aşısı böyle meydana çıkar,

SORGUN KÖYÜ ATASÖZÜ VE DEYİMLERİ

Yazan: İsmail Celâl GENÇTÜRK

Sorgun Köyü Ankara'ya 100 km. dir, Kuvey Batıdadır, Güdül ilçesine bağlıdır, Sorgun, 250 hanelik, şirin ve folklor bakımından zengin bir köydür. Şimdi bu köyün mahalli Atalar sözünü ve deyimlerini sunacağım,

ATA SÖZLERİ :

- 1 — Gel git Konya'ya altı saat
- 2 — Deermende yattığına say,
- 3 — Büyük lokma yut, büyük söyleme,
- 4 — Bir inişin bir yokuşu, bir yokuşun, bir inişi olur.
- 5 — Sürüden ayrılanı kurt kapar,
- 6 — Sen iyi o kem belasını bulur,
- 7 — Eden bulur, inliyen ötür,
- 8 — Kabahat samur kürk olsa, kimse

İnek — İnsandan insana yapılanda Humanize aş derler, Bunun zorluğu daima insanlardan tedariki mecburiyeti, az ve mahdut oluşudur. Bakteriyolog Prof, General Kemal Hüseyin Pilevnelioğlu'nun verdiği bilgiye göre buna Negri bir çare bulunmuştur.

Çiçek çıkarmış çocuklardan aldığı cehaleti sığırlara nakletmiş, ondan da danaya vermiştir. Buna retrovaccin I derler, Lakin bunun, aşılananları şiddetle hasta ettiği görülünce bunu ikinci defa danaya aşılatmıştır. Buna retrovaccin II derler, Bu pasaj daha iyidir, sarsmaz, İşte bugün kullanılan aşı budur ve bol miktarda elde edilebilir. Dünyaya nüfusunu bu suretle aşılama kabili olmuştur,

Çenber usulünde fil dışından mamül ve Enstitümüz merkezinde saklı aşı kalemleri ucundaki çiçek cerahatiyle aşılanelardan bazı eski hekimlerimiz ve hocalarımızla konuşmuşum. Aşılaneları takib ederler, Eğer tutarsa yanlarında getirdikleri çok sayıda muhafazalı kalemlerine taze cerahatlerden sürerler ve diğer aşılanelaklara bu suretle aşı temin ederler.

Birçok memleketler bu aşının tatbikini mecburi kalmıştır. Dünya yüzünde bunu ilk mecburi kulan memleketimizdir. İngilterede halen kanunî değildir, Zira eski muhafaza kâr zihniyet bunu insan hürriyetlerine muhalif sayıyor denmiştir. Orada da artık böyle telâkkinin yeri olmayacağını tahmin ederiz.

üstüne almaz.

- 9 — Bok bulaşsın da, dert bulaşmasın,
- 10 — Bana daymeyen yılan bin yıl yaşasın,
- 11 — Etçiden al, ekmeğe; Ekmeğci den al etçiye,
- 12 — Akli kısıyla, boyu köseyle arkadaş olma,
- 13 — Alçak eşşeğe binmesi kolaydır,
- 14 — Köpeği ürdürmedense çalıyı dolamak yeğdir,
- 15 — Eliğin hamuruyla, erkeğin işine karışma,
- 16 — Her horoz kendi küllüğünde kabarıp,
- 17 — Föl yok yumurta yok,
- 18 — Dost uğruna can kurban,
- 19 — Adam olana lâf yeter,
- 20 — Dokuz köpeğe bir yuka, öldüm dika dika,
- 21 — Köpeğin ürmesi paraynan mı ? Ürsün dursun.
- 22 — Kurt kocayınca köpeğin maskarası olur,

DEYİMLER:

- 1 — Koca kafa içi boş, tut kulağından çifte koş,
- 2 — Kör köpeğin kuyuya baktığı gibi bakmak.
- 3 — Pireyi deve etmek,
- 4 — Karnı almamak,
- 5 — Sulu dereye götürüp susuz getirmek,
- 6 — Har vurup, harman savurmak,
- 7 — Gözüne dikmek,
- 8 — El âleme karşı davul çalmak,
- 9 — Önünü kesmek,
- 10 — Gözlerini dönt açmak,
- 11 — Göbeği ekli olmak,
- 12 — Soyup soğana çevirmek,
- 13 — El ağzıyla çorba içmek,
- 14 — Pişmiş aşı su katmak,
- 15 — Başta kabak patlatmak,
- 16 — Yola getirmek,
- 17 — Punduna (tavına) düşürmek,
- 18 — İş pişirmek,
- 19 — Ocağna su dökmek,
- 20 — Diş gıcılamak
- 21 — Hırttan hamurdan kesilmek
- 22 — İt osurdukça yalan söylemek.

KAYSERİ HALKBİLİMİ VE KAZIM YEDEKÇİOĞLU

Yazan: Ali Rıza ÖNDER

İç Anadolu'nun doğu kesiminde bulunan Kayseri, tarihten ve coğrafyadan gelen bir çok özellikleri ile Konya'yı andırmaktadır. Anadolu Selçuklu Devletinin başkenti olan Konya yanında Kayseri, o çağlardan beri bu bölgede ikinci bir başkent önemini taşımıştır. Bununla birlikte ne yazık ki Konya'nın oldukça işlenmiş ve tanıtılmış olan halkbilim (folklor) varlığı yanında, Kayseri halkbilimi, kendi haline bırakılmıştır, Oysaki Kayseri ve dolaylarında halkbilim konuları oldukça zengin ve canlıdır.

Bu zenginliği farkederek ve bu alanda ciddi şekilde çalışmanın gerektiğine inanmış kişilerin başında öğretmen Kazım Yedekçioğlu gelir. Yedekçioğlu bu yoldaki çalışmalarını en az yirmi yıldan beri bir düzene sokarak yaymak ve duyurmak çabası içindeydi. Ancak bu yayınları, Kayseri basını sınırları içinde kaldığından Türkiye çapında tanıtılması ve değerlendirilmesi üzerinde durulmamıştır. Bu sebeple Yedekçioğlunun ve Kayseri'deki halkbilim çalışmalarını "Türk Folklor Araştırmaları Dergisi" nin okuyucularına duyurmak ve ilgili araştırmacıların dikkatlerine sunmak istedik,

Kazım Yedekçioğlu, 1919 yılında Kayseri'de doğmuştur, Kavafiler esnafından Yedekçioğlu Mustafa Çavuşoğlu oğludur, İlk ve orta öğrenimini Kayseri'de yapmış, lisenin ikinci sınıfından öğretmen okuluna geçerek 1937 de Sivas Öğretmen Okulunu bitirmiştir. Yüksek öğrenimini Ankara'da Gazi Terbiye Enstitüsünde yapan Yedekçioğlu, 1939 da Ortaokul öğretmeni olarak devlet hizmetine girmiştir. Bir süre Muş ve Bartın'da çalıştıktan sonra 1943 de Kayseri Erkek Sanat Enstitüsü Türkçe Öğretmenliğine nakledilmiş ve daha sonra Gaziantep Sanat Enstitüsünde aynı görevle çalışmıştır. Yeniden Kayseri'ye dönen Yedekçioğlu Kayseri lisesinde öğretmen olarak bir çok değerli öğrenci yetiştirmiş, son yıllarda ise Kayseri'de kurulan Sümer Ortaokul Müdürlüğüne atanmıştır. Şimdi bu görevde çalışmaktadır, Eski yıllara ilişkin yazılarında "Öyedekçi" soyadı ile tanınmakta iken sonradan "Yedekçioğlu" olarak soyadını değiştirmiştir, Kayseri Sanat Enstitüsü öğret-

meni olduğu sıralarda kültür ve yayın çalışmalarına hız veren Yedekçioğlu Kayseri'de çıkan gazetelerde çeşitli yazılar yazmış ve Kayseri Halkevi Dergisi olan Erciyes'in yönetimini üzerine almıştır, Daha sonra Halkevi başkanlığına getirilmiş ve bu alanda da hizmetini devam ettirmiştir. Denebilir ki Kayseri halkevi ve Kayseri basını en verimli zamanını Yedekçioğlu'nun çalışmalarına rastlayan dönemde yaşamıştır.

Yedekçioğlu'nun halkbilim çalışmaları da ha çok Erciyes dergisinde yayımlanan yazılarında ve 1955 yılı başında tek başına çıkardığı "Yeni Erciyes" dergisinin sayfalarında yer almıştır. Yayımlanmamış olan bir çok değerli derlemeleri de özel dosyalarında saklamaktadır.

Kazım Yedekçioğlu'nun Yeni Erciyes Yayınları adı altında, Kayseri'de bastırıldığı kitaplarından başka basılmış ve basılacak oyunları (piyesleri) da vardır.

Şimdi, Yedekçioğlu'nun Erciyes ve Yeni Erciyes Dergilerinde yayımlanmış halkbilim araştırmalarının bir listesini sunuyorum:

Konular ve yayımladığı Dergiler:

Kayseri ağız kelimeler üzerinde araştırmalar: Erciyes (25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32; 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40; 41; 42; 43; 44; 45, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54; 55; 56; 57; 58; 59, 60, 63, 64, 68, 71, 72, 73.)

Kayseri Bağcıları ve Bağcılığı: Erciyes: (29, 30, 31, 32, 36, 37, 40, 41.)

Akkışlalı Mustafa Beyhan ile bir konuşma: Erciyes (38,39.)

Hızır Kelâmlar (Atalar Sözü) hakkında: Erciyes (40,41.)

Halk Şairi Mehmet Türk ile bir konuşma: Erciyes (40,41.)

Avşar Halk Şairi Salıoğlu'nun bir deyişi: Erciyes (40,41.)

Kayseri'li Ahmet Paşa ve Çerkez Ethem kimdir: Erciyes (42,43.)

Hacı Molla Destanı: Erciyes (42,43.)

Boz Ahmet'in Osman'ın Destanı: Erciyes (42, 43.)

Kayseri ağız deyimleri: Erciyes (44, 45, 48, 49, 57, 58.)

Kayseri'de söylenen bilmeli matallar: Er

SİLİFKE'DEKİ KINANIN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Yazan: Kerim YUND

Divan şairlerimizin deyişlerinde, halk edebiyatımızın en eski örnekleri arasında geçen, gönle işlemiş bir sözcüğümüz olan "kına"nın ne olduğunu hiç düşündünüz mü? Çok söyleyip çok işittiğimiz fakat anlamını pek azımızın gereği kadar bildiğimiz kına ülzerinde biraz durmak isteriz.

Kına, doğuluların, müslümanların yüzyıllardan beri kullandıkları, güzellik, sağlık araçlarından biridir. Kutularda, torbalarda, çuvalarda çok ince toz halinde satışı yapılan koyu yeşil renkte ve güzel bir kokusu olan kına, su da ezilip yakılınca deri ve kıl üzerinde kırmızıdan karaya kadar değişen bir iz bırakır.

Türklerin, İranlıların, Arapların çok sevdiği, edebiyatına, iktisadiyatına, halkiyatına karışık bir sözcüğün anlamından incelemeye başlayalım.

Arapça olan "hına, hınna" sözü, dilimize geçerken kına olmuştur. Türkler; H ile başlayan bazı yabancı sözcüklerin ilk harfini K ile değiştirmişlerdir. Nitekim Farsca Harpuz da bizde karpuz olmuştur,

ciyes (44, 45, 48, 49.)

Kayseri'li Halk Şairi Hadi ile bir konuşma: Erciyes (44,45.)

Kayseri çocuklarının mahalli oyunları : Erciyes (44, 45, 48, 49, 52, 55, 56, 57; 58.)

Pazarören gençleri ve bir deyiş: Erciyes (44, 45.)

Hacı Seyit Ahmet Ağaya ait fıkralar: Erciyes (48, 49, 50, 51.)

Yunan Destanı: Erciyes (51)

Çerkez Mahmut'un Destanı: Erciyes (51)

Acırlı Halk Şairi Hüseyin Yapıcının deyişmeleri: Erciyes (53),

Aşık Hasan: Erciyes (53)

Yemen Desatnı: Erciyes (54)

Raşid efendi kütüphanesi ve yazma eserler: Erciyes (59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66; 67, 68, 69, 70.)

Nebatat Destanı: Erciyes (59, 60)

Kayseri kadınlarının mahalli üsüplerine ait örnekler ("Hala" takma adı ile yayımlanmıştır): Erciyes (59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 68, 69, 71, 73.)

Kayseri Çocuklarının mahalli oyunları :

Kınayı sözlüğümüzde demir leblebi gibi ne yemir ne yutulur bir kelime olarak bırakmamışız; kınalamak, kına yakmak, kına gibi, kınacı, kınacızade kınalı, kınaçiçeği, kına gecesini gibi üretilmiş de, Bilmecelerimiz arasında,

Aldır arabası yeşildir boyası, diye kınanın bir tanıtımı olduğu gibi,

Atasözlerimiz içinde de

Anan eline kına yakmış

Kınadan gayri nesne yağ götürmez

Kınayı yoğurmayınca kadri bilinmez

Bayram geçtikten sonra kınayı..... yak

Analı kuzu kınalı kuzu;

gibi kına ile ilgili olanları vardır,

Kına gibi, sözlü, çok ince pudra gibi toz halinde olan nesnelere bilhassa unlara söylenir. Geçmiş kınalı argoda öğme yoluyla bir söğmedir. Kına yakmak, sevinmenin, sadetli olmanın simgesidir, Ele ayağa, tırnağa, saça, sakala kına yakılır. Başkasının felâketinden sevinç duymaya kalkanlara da g..... kına

Yeni Erciyes (1)

Şair Çivcizadeye ait parçalar: Yeni Erciyes (3, 4, 9, 10)

Hacı Seyit Mehmet Ağaya ait fıkralar : Yeni Erciyes (5, 6)

Kayseri ağız deyimleri: Yeni Erciyes (5) 432 sene öncesi Kayseri'ye ait belgeler : Yeni Erciyes (13, 14, 15, 16, 17)

Kayseri'ye ait dört halk fıkrası: Yeni Erciyes (13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20; 21; 22; 23; 24; 25; 26; 28, 29, 30, 31, 32.)

Her sayıda bir deyiş (kamu malı bir köşme): Yeni Erciyes (25, 26, 28, 29, 30, 31, 32.)

Mahalli gelenek ve inanışlar: Yeni Erciyes (29, 30)

Horoz destanı: Yeni Erciyes (31, 32)

Sıçan destanı: Yeni Erciyes (31, 32)

Deyimler yönünden Kayseri halkbilimi: Yeni Erciyes (31, 32)

Şehit Albay Nazım Beyin hizmet kronolojisi: Yeni Erciyes (28)

Kayseri'de söylenen bilmeli masallar : Yeni Erciyes (14, 15)

ARAŞTIRMALARI

yak diye hakaret edilir,

Kına yalnız insanlara değil sevilen hayvanlara da yakılır: Bilhassa kıratların yeleğine, kuyruğuna, ak koyunlara, kuzulara, kurbanlıklara kına yakılır. "Analı kuzu kınalı kuzu, anasız kuzu kınasız kuzu" sözü bu adetten gelir. Saçları kızıl olanlara kınalı derler, Bunlar yaratılıştan kınalı olduğu gibi kına yakarak ta olur, Tarihimizde Kınalızade diye ün alan ailenin başı, sakalına yaktığı kınadan bu lakabı almıştır, Türklerde, şiirlerde öge öge bitirilemeyen keklığın güzel bir türüne de kınalı keklık derler. Bundan kınaya olarak ta güzellere de kınalı keklık denir, Kınaçiçeğinin ise kına ile renginden başka hiç bir ilgisi yoktur. Kınakına bitkisinin ancak ad benzerliği kadar bir ilgisi var,

Kına gecesini; gelinin ve güveyinin gerdeğe girmeden önce yapılan büyük eğlencenin ve şenliğin adıdır. Bu gece çiftleri ve eğlenenleri daha güzel göstermek için ellerine kına yakıldığından adı, kına gecesini olarak almıştır. Doğunun hamamı gibi, pazarı gibi bu güllü topluluklarından biri de kına gecesidir, Oyunlar, deyişler, türküler, kına gecelerine şahane ve romantik bir dekor çizer.

Kız anan seni verdi mi,

Mısırdan kınan geldi mi?

diye başlayan türkülerle gelinin okşanması hem hazin hem de yeni bir hayatının tatlı ürpertilerini taşır.

Kınanın halk hekimliğinde ve tababette yeni vardır: onun saçları kuvvetlendirdiği, deriyi beslediği, yaraları iyileştirdiği sanılır.

Kına asırlar boyunca bize Mısır, Arabistan gibi yerlerden ve yollardan geçerek gelmiştir. Bu sebepten bu süslenme aracı adeta hacı yağı gibi kutlu bir durum almıştır, Dinî günlerde ve bayramlarda kına yakmanın sevap olduğu söylenir.

Silifkede, ramazan bayramında kına yakılırsa, ramazan bak benden ayrıldıkları için sevinip kına yakıyorlar diye gönüllenenmiş diye bu bayramda kına yakmayı yerler var. Kurban bayramında onu karşılamak için kınayı seve seve yakarlar. Hatta kurbanlıklar da kına yakmak sevaptır derler, Bu meyanda Hz. İbrahim'e de gökten inen koçun kınalı olduğu söylenir. Kınanın o zamanlara kadar uzayıp uzamadığını bilemem, Fakat peygam-

berimiz zamanında bu adetin olduğunu yazanlar vardır.

Kına üzerine bu kadar söylediğimiz halde kına denen nesnenin ne olduğu belirtmedik. Bunun toprak mı, maden mi, bitki mi olduğunu çoğumuz bilmeyiz, Halbuki ilk önce kınanın bu yanının bilinmesi gerekmez mi?

Bu gün bizim kına diye kullandığımız toz, ağaççık diyebileceğimiz büyüklükte bir bitkinin yapraklarının ürünüdür. Kına ağacının latince adı (Lawsonia Inermis L.) dir. Bu ağacın yetiştiği yer, Kuzey Afrika, Mısır, İran, Hindistan'dır,

Bizim memleketimizde yetişmez diye asırlardan beri ziraati yapılmamış ve yabancı memleketerden döviz mukabil yüzlerce sene tonlarca kına almışız. Süs olarak kınanın çok kullanıldığı eski çağlarda, kına ticaretinin de yeri büyüktü,

1961 yılı sonbaharında İçel ilinin Silifke ilçesine gittiğim vakit Eskiköy Mahallesi'nden tanıdıklar beyaz çiçekli ve uzunca yapraklı bir tutam getirdiler. Güzel bir kokusu vardı, Adını sordum, kına dediler bildiğimiz kına mı? dedim, Evet başımıza yaktığımız şu kına bu yapraklardan yapılmaz dediler, Bir çağdan beri Çavuş bucağı ve başka ova köylerinde yetiştiğini de söylediler. İstanbul'da Orman Fakültesine getirdiğim örneğin incelelenmesi de bu bitkinin kına olduğu sonucuna vardı.

Demek Türkiyede de kına yetişebiliyor. İstanbul'da kilosu onbeş liraya satılan kınanın ihtiyaca yetecek kadar yerlisinin çoğaltılması vazife olmalıdır, Asırlarca yabancı ülkelere döktüğümüz dövizlere acıyarak yalnız kınanın değil hurmanın, kahvenin de yurdu -muzda yetişmesi araştırmalarına girişmemiz milli servet ve halk kazancı bakımından ne kadar faydalı olacaktır.

ABONELERİMİZE

Gerek yeni yıla, gerekse geçen yıllara ait abone bedellerini göndermeyen abonelerimizin borçlarını adresimize iletmemelerini önemle rica ederiz. T. F. A.

Dil ve Kaynakları :

BİZDE HALK ETİMOLOJİSİ

Yazan: Mahmut R. GAZİMİHÂL

Merhum Gazimihâl'in ölümlerinden evvel dergimiz için hazırladığı ve her sayımızda bir tanesini yayınladığımız 18 makalenin 5. si olan bu yazı serisine gelecek sayılarımızda da devam edeceğiz. Ayrıca, merhum üstad hakkında düşüncelerimiz ve folklorcularımızın yazdıkları yazıları da her sayımızda surasile negreco - ceğiz.

İlkçağdan beri (yani, mitoloji gibi tefekkür tarihinin en ilkel kaynaklarından beri) insan zekâsı şu veya bu kelimenin çıkışı hakkında türlü etimolojiler uydurmuştur. Halk arasında da ince kelime etimolojileri her ülke ve çağda yakıştırılmış, yazılı eski kaynaklarda hatıra kalmışlardır. Böylesine yakıştırmaların eleştirilmesi neslimiz bilim adamları için ayrı bir problemdir.

Meselâ bizde Türk dilini hakir görmek, kelimelerimizi düşük anlamlara izafeyle yerlerine arapça ve farsçalarını kullanmak, türkçe sözleri arabî ve farsî asıllara bağlayarak her birine aykırı birer asalet seçeresi uydurtmak bir cereyan halini almıştı. Konuşmada bile lûgat paralanıyordu.

Dağaya ilk kapılan bir yazarımız (Burhanı Kaatı ve Okyanus tercüme ve tefsiriyle) Antep'te Âsım olmuştur. Daha eskiler arasında onun kadar yanlısı olmamıştır denilebilir. İnamlı kelimele hep birer kulp takmıştır.

Bu bilgiçlik hastalığı Osmanlı lûgatçılarında devam etti. Ahmet Vefik Paşanın "Lehçe-i Osmani" sinden bazı misaller göstermek herkes için kolaydır. Hüseyin Kâzım'ın Büyük Türk Lûgatından garip örnekler hatırlatılabilir ki, o Bedros Efendi Keresteciyan'ın yakıştırmalarına ayrıca fazlasıyla kapılmıştı!..

Arada Şemsettin Sami merhum bile, bildiği yarım yamalak rumcasıyla, bazı İstanbullu (Rumca — Türkçe) lûgat yazarlarının halk etimolojilerine epeyi kapılmıştı. Kendi lûgatında indiyata aralarda yer verdi: meselâ, "devirmek" fiilinin kökü arapça "devr" olduğunu yazıyor! Eski türkçede "d" ile başlayan Mahmud'un "tevirme" fiilini esasen bilemezdi; o kitap kimsede bilinmiyordu henüz..

Kelimelerimiz hakkında bir de elde galâta: kabildinden eskice kitaplar vardır. Birinde meselâ davul için şöyle deniliyor: "Davul — Maruf alet-i lehvin ismi: arabîde fethi tâ ve

sükûn-ü ba ile tabi ve farsîde zamm-ı dâl ve ha ile dohul olmağa ikisinden dahil olmağa mülayimdir (?)". (Sayfa 165). Halbuki davul kelimesi ne arapça, ne de farsça andırışlıklarından alınma olmayıp "tovil" okunabilmiş imlâsıyla Kaşgarlı Mahmut divanında vardır. Ayrıca şiddetli rüzgâr anlamında olarak türkçenin eski lehçelerinde bir "davul" kelimesi bulunup, gürültülü ses timsaliydi. Kelimelerin kök heceleri "tov" ve "tav" yansıtmalıdır; "top" gibidirler,

Bir de İranlı ferhenk yazarlarının "komşu dillerden benimsenip asliyeti unutulmuş kelimelere halk etimolojisi yakıştırmaları" problemleri vardır: meselâ, aynen türkçe "turna" tipindeki "zurna" kelimesinin Orta Asya türkçesinden almışlar, fakat "sur_nay" (dügün neyi) şeklinde yorumlamışlardır! Böyle yaptıkları halde, zurnaya "nay_ı türk!" de demişlerdir!!

Gerçi derin Türk lehçelerinde "z" ile başlayan kelime yoktu ama, yansıtmalarda bu prensipin yeri olmadığı gibi çağlar sonunda türkçede "zeleşme" ler de vuku bulmuştu. Turna adı o kuşun "turr turr" diye borusunu öttürerek sefer etmesinden kalışı gibi, zurna da o çağın sesinden çıkma bir yansıtma addi. Başka dillere geçmişliği sadece kıdemli ünlüleri ispat eder: "Zurna" adının dilce de türkçeliğini bilmemiz gerekir. Türk lehçelerinde sonu "na" ile biten kelimeler az da olsa vardır: "Sunu" gibi.

Türkçe sözlerin eski halk etimoloji yakıştırmalarından temizlenmeye başlanması dilde yenidir. T, D, K, yayımında himmetin ileri izleri her bilim adamınca az çok görülüp seziliyor. Konuda eski konuşmalarımıza ihtiyatla bakılmalı ve denilene kolay kolay bağlanılmamalıdır. O kitaplar beni gençliğimde türlü kuruntulara düşürmüştü. Zorlukla etkilerinden kurtulmuşumdur.

Büyük Kaybın Arkasından :

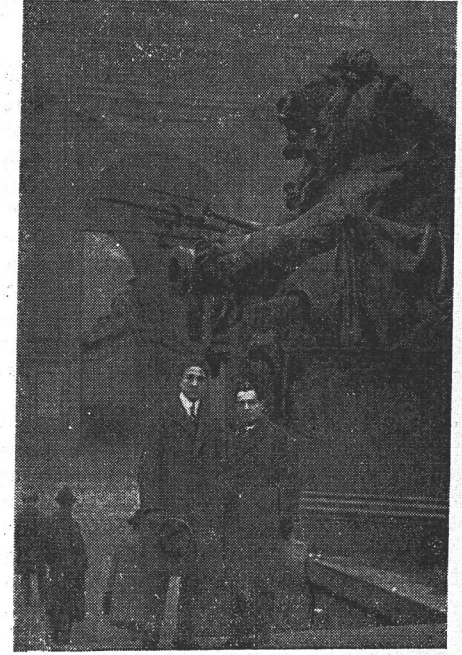
GAZİMİHÂL, HAYATI, ÇALIŞMALARI

Yazan: Fikri ÇİÇEKOĞLU

13,12,1961 de yurdumuzun biricik müzik bilgini Mahmud Rağıp Gazimihâl'i kaybettik, müzikoloji alanında bir otorite olan Gazimihâl'in yeri bugünkü boş kalmıştır. Onun çalışmalarını, kaldığı yerden sürdüreceğiz bir bilginden yoksunuz, Onun müzikolog, (bu kelimenin kendisine uygulanmasını istemezdi; o kadar alçak gönüllüydü) öğretmen ve araştırmacı yönlerini inceleyip belirtmek görevi yakınlarına, sevdiklerine ve dostlarına düşüyor, Ben de kendimi onlardan sayıyorum, Bu yazıyı, kaybına yandığım sevgili dostum Gazimihâl'in hayat hikâyesine ayırıyorum.

1949 yılında Gazimihâl'in kendi eliyle yazıp bana emanet ettiği bir otobiyografisi var elimde. Bu yazıyı bana armağan ederken şöyle yazmış: "Bir dosta armağan olarak sana kısa kısır, meslekte musir kalmış, ihtiyar ve münzevi bir muzikacının hem dertli, hem dertsiz hayatından itiraflar."

Soyunun nerden geldiğini bir araştırmacı ve inceleyici sabriyle yıllarca didik didik etmiş, sonunda şu gerçeğe varmıştı: "Bizanslı kronikör Pachymeres'in son keşfettiğimiz ve henüz kimsenin bilmediği bir metni Kösemihal'in Rum değil, halis Türk olduğunu haber vermiş bulunuyor. Maiyetindeki Kıpçak tatarlarının ve Anadolu'dan deniz yoluyla gelmiş gazilerin barında olarak Tuna boylarında Bulgarlarla savaşan Nogay Han, M. 1299 tarihinde şehit düşmüş, (Anadoluda o tarihte Osman Gazi kıpırdanıyordu.) Bunun üzerine dağılan ordusundan Anadolu lu bir Köse bey (Kuxi Bâk) karısı ve çocuklarıyla Dobrucadan gemiye binip Sinoba geçmek istemiş. Fakat ters rüzgâr gemiyi Ereğliye atmış, Orada Rumlara esir düşüp, İstanbul'a götürmüşler, İmparator Andronik Müslümanlığı bırakıp hristiyanlığı kabul etmeleri şartıyla aileyi serbest bırakmış. Hristiyanlığı kabul ettikleri için, o da onları Sararva (Söğüt) tarafından tehlikeli bir şekilde tutunan Türkleri müdahaneyle Bizansa bağlaması vazifesine hududa göndermiş. Fakat Köse bey orada Türklerin tarafına geçivermiş, Bizanslı tarihçi için bundan sonrasını bilemiyor; çünkü üç, beş sene sonra ölmüştür. Hikâyesinin mabadinin bittibi Osmanlı vakayinameci'eri kaleme alıyorlar, Mihal adının Köse beyin alelusül vaktiz lâkabı olduğunu keşfetmek zor olmasa ge-

Gazimihâl 1922 de Berlin'de

rek, işte Köse Mihal bey bu zattır, Ben bu hazretin soyundanım; yani yedi asır evveline ait ecdadım da halis kan Asyalıymışlar."

Mahmut Rağıp Gazimihâl 1900 de İstanbul'da doğdu. Babası askeri doktor Yusuf Rağıp beydi, Fransızca bilen ve müzik meraklı olan doktor, ut ve keman çalmış, Çocuk, ilk müzik zevkini böylece aile çevresinden almış oluyor, "Yaradılıştan öğretici ve öğretimde metod düşkünü olan baba, çocuklarını (iki erkek, bir kız) ilk okulda hiç okutmamış, rüştiye tahsiline doğrudan doğruya kendisi yetiştirerek imtihanla devir ve teslim etmişti." Vefa lisesinin yedinci sınıfına kadar okudu, Bundan önce iki yıl Kumkapı Fransız kolejinin başlangıcını bu okula ve bir o kadar da babasının yardımına borçlu olduğunu söylüyor. Sonraları Ankara da lise Bakalorya ve öğünluk sınavlarını verdi, "Çalışmak için faydalı olmak, teşvik, pa-

ra yardımı, seyahat imkânları, en mükemmel hocalar, çalışma merakı, metodlu çalışkanlık, vaktinde dil öğrenmek, kültür ve ihata merakı, maddeten en küçük bir kaygı içinde bulunmamak gibi bütün şartları en elverişli şekilleriyle" buldu. Hemşiresi notayla ut çalıyordu; Küçük Mahmut da keman.

Bir iki yıl içinde Bozdoğan kemerindeki evde bir fasıl kuruluverdi. 1909 da Şehzadebaşında açılan Musiki-i Osmanî mektebine yazıldı. Bu cemiyetin kapanmasından Darü't talim-i Musiki doğdu. Batı müziğine doğru yöneliş gecikmedi, Kemanî Yongi efendiden beş, on ders aldı; Kumkapı Fransız kolejinde sınıfta kanonlar ve iki sesli parçalar söyledi. Kendisinden üç yaş büyük olan hemşiresi piyano dersleri alıyordu, Czerni, Clementi çalışıyor; Mozart'dan küçük parçalar repertuara giriyordu. Küçük Mahmut kemaniyla bu parçaların sağ el melodilerini hecelemeye çalışıyordu. "Ama baktım ki Alaturkânın kaşığıyla o nağmelerin pilâvı yenemeyecek; yeni tarzda keman dersleri almaya karar verdim: Üç beş ay Antonyadis'den, beş altı ay Braun'dan dersler aldım." On dört yaşlarındayken "aya gımdan yatalak oldum" diye yazıyor. Bu iki yıllık bir alçıda yatma çilesi olacaktı. Kendisi hastalığın ne olduğunu belirtmiyor; fakat kemik veremi olduğunu amcasının oğlu Nurettin Şazi Kösemihal açıkladı. Alçıda yattığı yıllarda amcası Doktor Halit Şazi'nin hediye ettiği iki sepet dolusu romanı okudu ve müzik bilgisi alanında çocukça bir hevesle Rauf Yekta'yı geçmek için var gücüyle çalıştı. Babasının tavsiyelerine uyararak önce ansiklopedik bilgi edindi, Fransızca Ansiklopedideki "MÜZİK" ve "KEMAN" maddeleri önünde genç Mahmut'un gözleri "fal taşı gibi açıldı!" Yattığı yerde babasının yardımıyla tecrübelerle başladı. Fetis'in (Histoire generale de la Musique) i ile (Biographie universelle des Musiciens) ini getirtti. "Yolu işte böyle tuttuk, diyor. Çalışma hızı gittikçe arttı: Hiç bıkmadım. İmkânlar arttı. Demek ki kaderim bu tarikdeymiş, Bahsettiğim kitapları yenileri takip etti. Berlin ve Paris kütüphanelerinde muntazaman araştırmalarda bulundum. 1921 den beri muharrirlik etmek, on sekiz yıldır musiki tarihi hocalığı yapmak, her emek, her gün için bilgilerimi arttırdı." 1921 de Almanyaya ve daha sonra Fransaya gitti.

1928 yazına kadar Avrupada kaldı. Her tatil yurda dönüyordu. Diploma almaktan çok yetkili hocalardan özel dersler alarak mesleği öğrenmek istiyordu. Berline gitmeden önce Bakırköydeki müzik toplantıları dikkati çekti. Beş altı Bakırköylü müzik amatörü bir araya gelmiş, bir oda müziği topluluğu kurmuşlardı. Klâsik ve romantiklerden güzel örnekler çalmışlardı, M. Mercenier'den teori dersleri almıştı. Berlindeki keman çalışmalarını İsaî Barmas ve Walter Detleff'le sürdürdü. Armoniyi Arthur Willner ve Alexander von Fielitz'le çalıştı. Berlinde bulunduğu yıllarda Dr. Robert Lachmann'la içli dışlı oldu; müzikologlardan Prof. C. Sachs ve Prof. von Horn Boster ile tanıştı, Almanyada yaşama şartları güçleşince yurda döndü; bir yıl kadar kaldı (1925 - 1926); Parise gitti. Burada kaldığı yıllar darlık içinde geçti. Babasının göz hastalığı ve kazançsız kalması oradaki çalışmalarını kısa kesmek zorunda bıraktı. Sciola Cantorum idaresi parasız olarak okulda çalışmasını kabul ettiği halde maarifimiz onu öğrenci kadrosuna alamamakta direndi. 1926 ve 1928 arası Pariste ancak iki yıl kalabildi. "Eugene Borrel ve eşiyile tanışmak önüme bütün bir ilim hazinesi açmıştı ki kaynağından muhabere yoluyla ilham almakta hâlâ devam ediyorum." diye yazıyor. Paris kitaplıklarından çok yararlandı, Yetersiz şartlar içinde bile bir yığın kitaba sahip olabildi. Le Monde Musical'de bir iki yazısı çıktı. 1927 de (Societe Française de Musicologie) ye muhabir üye oldu: Bu kurulun dergisinde çıkan ilk incelemesi (Yazılı şark metinlerindeki org tarifleri) oldu: Sonucusu da (Liszt'in İstanbul Konserleri) konusundaki yazısı, "Paristen doğan her şeyimiz öğretmenlikten ve şöyle böyle müzikolojiden medet aramak lüzumuna boyun eğmiş bir maneviyat içindeydim. Başka yolları biraz da talih kapamıştı!" diyor 1929 ders yılı başında Galatasaray ve İstanbul Kız Lisesindeki öğretmenliğinden memnun olmadı. İstanbul Konservatuvarına öğretmen olmak isteği gerçekleşemedi. 1939 da Alayköşkünde bir Opera Cemiyeti kurdu. Görevinin Ankara'ya nakli üzerine bu çalışmalarla ilgisi kesildi. 1932 de Ankara Musiki Muallim Mektebindeki görevine başladı; ve bu öğretmenlik görevi 1961 yılına kadar kesintisiz sürüp geldi. Ayağının sakatlığı yüzünden yurt içindeki folklor

ESİRİNİN VAHABİLERE AIT BİR DESTANI

Yazan: Hikmet Turhan DAĞLIOĞLU

Özel kütaphımızda bulunan bir cönkte (H. 1253 — M. 1833) tarihinde İsmail Efendi adında bir zat tarafından istisah edilmiş Vahabîlere dair bir destan vardır. Tarihi bir vakayı aydınlatması bakımından bu destanın elbette bir değeri olması lâzımdır. E-sasen tarih yönünden de folklor son zamanlarda büyük bir özellik kazanmış bulunmaktadır.

Destanın sahibinin Esiri adında ve Mehmet Ali Paşaya mensup bir halk ozanının olduğu anlaşılmaktadır. Destanın sanat bakımından kıymeti fazla olmayabilir. Fakat Osmanlı İmparatorluğunun bir asır öncesine kadar Arabistan yarımadasında, Mısırdaki

gezileri devamlı olamadı. Yazısının bir yerinde şöyle diyor: "Cebeci müessesesinde türlü değişiklikler oldu; fakat ben hep şu dersleri okuttum: Musiki Tarihi, Musiki Teorisi, Opera sınıfları açıldıktan sonra opera livrelerinin tahlillerini yapacak bir opera tarihi dersi de kattılar." Gazi Terbiye Enstitüsünde müzik dalı açıldıktan sonra musiki tarihi derslerini Gazimihâl okutmuştur.

1921 denberi çıkan yazarlarının makalelerinde olanların kendisi genel olarak (Vulgarisation) mahiyetinde yazılardır, diyor. Sakatlığı folklorcu olmasına engel oldu. Son yıllarda Organologie'yle uğraştı. 1949 de belirttiğine göre bir Türk Musiki Tarihi ve bir Musiki Sözlüğü yayınlamak istiyordu. Musiki sözlüğünün yayımlandığını bu yıl gördü. "Bunları çıkardığım gün pek o kadar boş olmadığım anlaşılacaktır!" diyor. Makaleleri Akşam, Vakit gazetelerinde, Millî Mecmua, Varlık, Çığır, Ülkü, Folklor Postası, Bartın gazetesi, Yücel, Uludağ, Edirne'de çıkan Damla dergisinde, Hâkimiyeti Milliyede çıkmıştır. Büyük küçük yayımlanmış kitaplarının sayısı on beş bulur. 1947 denberi Londradaki (International Folk Music Council) in muhabir üyesiydi. Mahmut Ragıp Gazimihâl (Kösemihal) adı bir çok yabancı müzik ansiklopedilerine geçmiştir.

1949 danberi "Türk Folklor Araştırmaları" dergisinde yazıyordu, Bu dergide 150 ye yakın ilginç yazısı çıkmıştır,

oynadığı rol dikkate alınacak olursa bugünkü kuşak bu destanı ibretle okuyacaklar ve bir asır içinde tarihi kaderimizin nasıl bir değişime uğradığını görmüş olacaklardır. Destanda geçmekte olan tarihi şahsiyetler hakkında mümkün olan bilgileri vermeye çalışacağız. Fakat destanı yazmadan önce Vahabiler hakkında kısaca bir izahat bulunmayı faydalı bulmaktayız. Vahabiler bugün Arabistan yarımadasının Hicaz, Necid, Elahsa bölgelerine sahip olan müstakil bir devlettir. Suudi Arabistan krallığı dediğimiz kiralık bu bölgeler üzerinde kurulmuş bulunmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu devrinde bu bölge İmparatorluğa bağlı yarı müstakil bir imaret halinde bulunuyor ve bundan iki üç yıl önce ölen Kral İbnis-Suud bin Abdülaziz Sultan Hamid II. nin yaveri ve müşir (marşal) rütbesinde bulunuyordu.

Suudi Arabistan krallığı Birinci Cihan Savaşından sonra tamamiyle bağımsız bir devlet olmuş ve Mekke Emiri (Şerif Hüseyin) Mekke ve Medineden atmak suretile Hicaz kıtasına da sahip olmuştur.

Vahabîlik, bugün İslâm âleminde bir mezhep halinde yer almış bulunmaktadır. Bu mezhebin kurucusu aslen Necid ahâlisinden ve (Hanbelî) bilginlerinden Şeyh Muhammed bin Abdülvehap isminde bir zattır. Bu mezhebin zuhuru aşağı yukarı 1143—1724 tarihlerine rastlamaktadır.

Vahabîlik mezhebi uzun bir mücadele den sonra Arabistan yarımadasında büyük bir gelişmeye mazhar olmuş ve bu kıtaya hakim olan Osmanlı İmparatorluğunun bu gelişmeden uzun bir zaman haberi bile olmamıştır.

Vahabiler zamanla nüfuzlarını arttırmak Hicaz kıtasına da saldırmaya başlayınca üzerlerine ordular gönderilmeğe başlanmış, fakat çetin mücadeleler ilk zamanlarda devletin kesin bir başarı elde etmesine imkân verememiştir.

Nihayet Mahmut II. zamanında Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa. devletin emriyle Hicaz kıtasına bir ordu göndermiş. Tosun paşa idaresindeki Mısır ordusu Mekke Mükerreme emiri Şerif Galib'in de

yardımları ile Vahabileri bozguna uğratmış, Cidde, Mekke, Taif kasabaları Vahabilerin elinden kurtarılmış ve Vahabilerin kumandanı Osman Muzayif yenilgiye uğratılmıştır. Bu suretle Kâbenin anahtarı Mehmet Ali paşa tarafından oğlu İsmail bey vasıtasıyla İstanbul'a gönderilmiştir. Osman Muzayif de sonra İstanbul'a getirilerek boynu vurdurulmuştur.

Nihayet uzun ve çetin muharebelerden sonra Vahabiler tamamıyla tenkil edilmiş (1815 - H 1234 de) ve emirleri Abdullah bin Suud ile dört oğlu ve bütün hanedan efradı ve yardımcıları ele geçirilerek İstanbul'a gönderilmiştir. Bunların miktarının aşağı yukarı dörtüzdü kişi olduğunu Cevdet Paşa Tarihinde yazmaktadır.

Bunlar İstanbul'da üç günlük bir sorgudan sonra Eski Saray önüne getirilmişler ve Sultan Mahmut II. nin huzuruna çıkarılmışlardır. Cirit ve mızrak oyunları esnasında bunlar orada bulunan halka temaşa ettirilmişler ve sonra Yahî köşkü önüne gönderilerek hepsi idam edilmişlerdir. Bu suretle Vahabi faciasının da perdeleri kapanmıştır. İşte Esiri tarafında yazılmış olan destanı bu tarihi malûmatın ışığı altında mütalâa etmek ve okumak yerinde bir hareket olacaktır.

VAHABİ DESTANI

Hazır ol vaktine dayan Vahabi
Hicazi görmeğe arzuanım var benim
Evvil Hakkın beytine yüzüm sürmeğe
Yaradandan gayriye ahd ü imanım var benim
Vahabi der ki sen de gelip yorulma
Mısır karasında bir seyranım var benim
Deryadan kıaradan yediğim dahi
Arabistan üzere bir tufanım var benim
Mehmet Ali paşam der ki ya bir yardım
Kıptanların vardır sol deryadan
Bıçın yola bulubda gelürsün karadan
Seni yoldan dargıç (1) kaplanlarım var benim
Vahabi der ki ben de işleri sezdim
Basradan Yemene Arabı düzdüm
Senden evvel Bağdat valisin bozdu
Acem sinurında bir nişanım var benim
Mehmet Ali paşam eydür uludur yezdan
Bana paşa derler dinlemem sözün
İki kural bozdu üçüncüsü sen
Mehmet Ali paşam eydür uludur yezdan

Vahabi der ki benim bu çöllerin şahı (2)

Pençeme girenler iflâh olmaz bir dahi
Bir garibim
Zal Rüstem gibi şeyhi Osmanım var benim (3)

Mehmet Ali paşam eydür hak ile işim
Dahi sen yemedin benim ateşim
Şeyh Osmanı tuttu tur deli başım
Mustafa bey gibi kahramanım var benim
Vahabi der ki ben de hasmum ararım
Askerin bu çöllerde susuz kırarım
Tuttuğumu zeyrakla iki yararım (4)
Bu çöllerde yüz bin kasabım var benim
Mehmet paşam eydür bilirim seni
Kasaptır askerim kırar insanım
Eğer su bulamazlarsa içerler kanı
Sofilerden bozma çok merdanım var benim.

Vahabi der ki hele gel hele
Sunurlar zaptettim kalelerle
Vahabi demesi kolay mı dile
Benim yer gök götürmez Arabım var benim.

Mehmet paşam eydür habercim geldi
Bana burda name eriştii
Ciddeyi, Mekkeyi, Tosunum aldı (5)
Ahmet Paşa gibi bir kaplanım var benim.
Vahabi der ki beni bilmeyen bilmez
Meydan olmayınca yiğit belli olmaz
Arap girdabına giren kurtulmaz
Amansız, yamansız çok beyabanım var benim.

Mehmet paşam eydür azim cenkler kurduk
Yükürük bayraktarsız ileri durduk
Deli tufan gibi durmayın kıran
Kelle getirene çok ihsanım var benim,
Vahabi der ki Osmanlılar eriştii
Bir ateş düştü çöller tutuştu
Hayf arabanuma bir kıran düştü
Ben de bildim zor düşmanım var benim
Mehmet paşam eydür açıldı nusrat
Gazilerim urun vermeyin fırsat
Admızı duysun ol sahibi himmet
Sultan Mahmut gibi adil bir hanım var benim.

Vahabi der ki dileğin dile
Kırk bin arabanın attım ecele
Cemi şeyhlerim mevcut şeyh ile
Ordunu basmaya bir dermanım var benim.

Mehmet paşam eydür kanadın bükürüm
Kaz urur temelini sökerim
Arapların dış denize dökerim

Sarıgöl Folklorundan :

OBALAR VE EĞLENCELER

Derleyen: Osman SAYGI

Sarıgöl'ün merkezi Kayalar'dı. (Kayalar) diye de söylenirdi, Halâ da söylenir, Kuruluşu iki obadan meydana gelmiş, Haşim obası, Kulfallar obası. Kulfallar yukarı, Haşimler; aşağı Kayalar'da otururlardı, Ortasından, Manastır — Şerfice yolu geçerdii. İki Kayalar arasında, süvari, piyade kışlalarımız yer alırdı. Ovasında kaya şöyle dursun, bir tek taş dahi bulunmazdı, Çiftçiler, ne olur ne olmaz diye, kayışlarının arasına, taş yerine keserlerini koyarlardı. Tarlada, bazan saban çivileri gevşediğinde işe yarar diye. Kayalar ovasında, taş değil çakıl dahi yoktu, Merhum üstad, Osman Ergin, Aylık Ansiklopedi, 19, fasikülünde, bu konuyu araştırırken, bu obaların (Kayı) Boyundan geldiğini yazar, (Kayı) ile, hiç ilgisi olmadığını söyler.

Buradaki kışlalarımız, taş binarlardı, Bu taşlar üç saat ilerisindeki (Karlı Dağ) dan getirilmişti. Kayalar'ın çeşme suları da aynı dağdan geliyordu,

Bu dağ Yanya tarafındadır. Meşe ormanlarıyla kaplı, kayalık bir dağ, Zirvesinde dağ mi karlar bulunur.

Kayalar'ın evleri; içi, dışı beyaz sıvalı. bir, iki katlı. — Taş olmadığı için — kerpiç yapılmış evlerdi. Her evin bahçesi, büyük duvarlarla çevrili idi, Büyük kapılardan arabalar girerdi, Bahçelerini, erik, elma, dut ağaç-

Hindistana dek ta meydanım var benim
Vahabi eydür büyük söyledim buldum
Araplar içinde hem rüsvay oldum
Dört yanım kesildi çaresiz kaldım
Ne ateşim ka'dı ne dumanım var benim.
Mehmet paşam eydür çoktur nüfus-u hünkâr
Bu çöllerini basma ederim dar
Mikdarını bildiren Medinede yatar
Çöllerde şahı sultanım var benim

Vahabi der ki kande kaçayım
Kırıldı kanadım nasıl uçayım
Bari bir tas zehir verin içeyim
Zulmette kaldım bir figanım var benim
Mehmet paşam eydür nasılsın Haricî (6)
Basradan Yemene aldım haracı
Şimdi var mı kurtulmanın ilâci
Cismini kaldırmaya fermanım var benim.
Vahabi der ki çektiğim zahmet

ları süslerdi, Buğday, arpa, mısır ve bostanları meşhurdu.

(Kulfallar) şimdi, Sivas İlimizin, Gemerek ilçesinde, Zilede, Amasya'da, Merzifon'da yerleşmişlerdir,

Şantalar (Çantalar), Kelezler, Topallar, Kepçeler, Babacanlar, Ceylanlar, Sarvanlar, Anadolu'nun muhtelif yerlerinde oturuyorlar.

"Tarih bir tekrür" diyenler, haksız değildir, Beş yüz yıl öncesi, vakit, vakit, Konuya, Cihanbeyli, Çumra, Hadım, Karaman, Aydın ve dolaylarından çeşitli sebeplerle serhadlere yerleştirilen bu obalar tekrar eski topraklarına yerleştirilmişlerdir. (1)

Bu obaların sohbet ve eğlenceleri de araştırılmaya değer zannedirim. Meselâ, Bunlardan (Çevirme) ve çevirmeler başta gelir, Bu muhabbetler, 6 ilâ 20 kişi arasında olurdu, Bir Koyun yahut (Burma), Buruk koç getirirler, yüzülür, içi temizlenir, şişe geçirilirdi, Bir ateş yakılır, Bir karış mesafe ile, iki çatal kazık çakılırdı. Şişteki koyun, o kazığın üzerine uzatılırdı, Gençlerden biri, ateşe karşı, şişi çevirmeğe başlardı, Koyun kızarmağa başladığında, altına tepsi konurdu. Eriyen yağlar, tepsilerin içerisine dökülürdü, damlardı. — Koyunun ciğerleri barsakları temizlenir, ayrı bir ateşte kuru kelle soğanlar

Hakka' Osmanlıda var imiş himmet
Aman sahib huruc eyle merhamet
Hakipaye geldim pek amanım var benim.

ESİRİ merd eyle şu merdî bari
Gazi Mehmet paşam sözünün eri
Tevarihe yazın bu tengi bari
Hicazın fethine bir destanım var benim.

(1) Dargıç = dalgıç olması muhtemeldir. (Dalmak)dan.

(2) Mehmet Ali Paşa Mısır kölemen beylerini mahvetmiştir.

(3) Şeyh Osman Muzayif

(4) Zeyrak: bir nevi Arap baltası

(5) Tosun paşa: Mehmet Alim'in oğlu.

(6) Ehli sünnetten olmayanlara verilen isim.

la yağla kaynatılırdı.,

(Çevirme), hangi hane sahibinde olursa, o ev; börek yapar, kap — yazma yapar, pilâv pişirir, çevirmenin yağlarından bu yemeklerin üzerine dökülürdü.

Bu çevirmeler, daha ziyade üzüm bağ mevsimlerine tesadüf ettirilir, bir nevi (şö-len) olurdu.

Çevirme, pişip, kıpkırmızı olduğunda, şişe birlikte bir yere asılırdı. Ondan, sonra sofraya kurulur,

Buğday puaça'sı kırılır (2). Sonra, ciğerli, soğanlı, kavurmalar, yazma pideler yer alırdı, Pilâv ve üzümder de yendikten sonra sofraya temizlenirdi. Sıra, şişe gelirdi — Şiş çıkarılıp, gövdeden atılır, (Çevirme), sofranın üzerine konurdu. Bunu, ehil birisi idare eder, Kollarını sıvar, bıçağı ile parçalar.

Eğlenceye kaç kişi iştirak etmişse, örfenelere (Hisse) ayrılır. Örfenelerin eşit olmasına dikkat edilirdi,

Bu arada eğlenceli tartışmalar da olurdu, Bu iş te bitince, topluluktan biri gözünü yumar, arkaya döner, taksim, başlardı:

— Bu kimin? Ahmedin,

— Bu kimin? Mehmedin, derken herkes hissesini alır. Bir kaba yahut mendiline kor, çocuk çocuğuna o, eğlencenin hatırası olarak götürürdü, Bu, muhabbetler devam ederken içki kullanılmazdı. Bu yüzden Sarıgöl, tar'ih te pehlivanlarla de ünlüdür,

Kurt pehlivan, Mahmut pehlivan, Nurettin ve Yaşar pehlivanlar anılmağa değer şöret'erdirdi. "Türk Yurdu" Dergisinde M. Şakir Ülkütaşır; İzzet Akyol'un "Dünyayı dize getirenler" Zafer gazetesindeki (10.1.1954) seri yazılarında "Koca Yusuf" un da, Sarıgöl — Kayalar Türklerinden olduğunu yazar.

(Sarıgöl), menşeli, Büyük Atatürk'ün, pehlivan ve pehlivanlığa olan hıvesi acaba buradan gelmez mi? Bu da araştırılmağa değer ayrı bir konu.

Bir de tepsisi içinde oynanan, mühür oyunu vardı. İki gurup halinde oynanırdı, Tepsisi içerisinde, on fincanın altında,, bir yüzük saklanırdı, Yenilen tarafa, yağ helvası yaptırılır. Yahut tahan helvası aldırılırdı, Bir ve iki oyunda yüzüğü bulamayan taraf on iki sayı kaybederdi. Oyun yüz sayıda biterdi, Sayılar ikiye düştüğü zaman heyecan başlardı, Gayet nezih, neşeli anlar geçirirlerdi.

Bu eğlenceler, içerisinde en iddialısı, (Dama), oyunu idi, Sarıgöl'ün (Aralık), köyünün dama yüzünden, viran olduğu söylenirdi (3),

(1) "Diyarbakır" tarihini yazan, merhum Basri Konyar'ın hususi notlarından.

(2) Puaça yahut (Puğaça), Buğday u nundan yapılır. (Çerepme) denen toprak, yuvarlak, daha önce ateşte kızmış kaplara konur, üzeri közle örtülür, öyle pişer. Gayet leziz olur,

(3) Bölükbaşı oğullarından 1333 Kayalar. — Uçana doğumlu babam Halis ağa (Saygı) Bu eğlencelerde bulunmuş ve bana aynen anlatmıştır. Bu gün Ordu ilimizde ticaretle meşgul olmaktadır, Hâlâ avcıdır, İyi tüfek kullanan, Silaya gittiğinde, Ordunun Çambaşı yaylasında, Tavşan, Kaldık avına çıkarır.

O, S.

ADRESİMİZ DEĞİŞİYOR

Dergimizin 13 yıldanberi yaşamaya abone ve okuyucularımızı varlığı kadar, her türlü fedakârlığa katlanmamız ve bugüne kadar ne çirak, ne sekreter, ne hamal, ne de sair hizmetler için masraf etmememiz, evimizi dahi idarehane olarak kullanmamız sayesinde mümkün olabilmıştır,

Bundan sonra da kira ile taşındığımız evimizin adresini muhabere için kullananlarımıza, Ayrıca, dergi adresi olarak ta (Posta Kutusu, 46, Aksaray — İstanbul) adresini veriyoruz,

Eski Yeşildirek'teki adresimizi Temmuz 1962 başında terk edeceğiz, o adrese gelen mektuplar ve yazılar da za-yi olmadan elimize geçecek, iliştiğimiz devam edecektir,

Yeni adreslerimiz: Posta Kutusu 46, Aksaray — İstanbul,

Ev adresi: Vefa, Kovacılar Cad. No, 65, Daire 8, Mersin Ap, Beyazıt — İstanbul,

Gelenekler ve Görenekler :

KONYA'DA KALFA VE USTA "DESTURU",

Yazan: M. ARMUTLU

Usta olmıyan kimselerin müstakil olarak çalışmalarına ve bundan doğacak zararlarına mani olunmak için gerekli tedbirlerin alınması lüzumundan zaman zaman gazetelerde bahsedilir. Hükümetin bu işi ele almak üzere olduğu söylenir, Bu mühim mevzuun ne zaman ele alınacağı da bir türlü kararlaştırılmamış.

Bu vesile ile, yıllarca evvel Konyada hem bütün sanat kollarında, kendilerine has bir şekilde verilen kalfa ve usta "Destur" un dan bahsetmek isteriz

Vaktiyle, sanata verilecek çocuk ustaya götürülünce: "Ervvelâ Allah'a, sonra sana emanet. Çocuk benim değil senindir" diyerek teslim edilirdi, Diğer taraftan çocuğa da: "Baba hakkı, hoca hakkı, usta hakkı pek büyüktür. Bunların önlerinden bile geçilmez" diye na sihat ve telkinde bulunulurdu, Böylece, usta mutlak bir hümmete lâyıktır ve baba kadar haklıdır, zira sanatı öğretecek ve kendisini etmek sahibi yapacak olan ustadır, kanaati çocuk zihninde peşinen yer etmiş olurdu, Bu telkin sebebiyledir ki, çocuk usta olup elli yaşına da girse, işi fevkalâde inkişaf edip büyük servet sahibi dahi olsa, yine ustasına hümmette kusur etmez, hakikaten önünden geçmezdi.

Çirak, sanata devam ederken seneler geçer. Bu müddet zarfında ne diğer bir sanat kâr, çocuğu komşusundan ayartmağı, ne babası onu başka bir ustaya vermeğı düşünür, ne çocuk bir başka dükkâna kaçmağı hatırından geçirir ve ne de babanın parasına güvenilerek müstakil dükkân açmak tasavvur edildirdi, Usta da, çocuğun bütün haklarını gözetir, onu fuzuli yere istismar etmeğe gayret sarfetmez (E'lette buna riayet etmeyenler de bulunabilirdi). Hülâsa, dört köşesi mamur bir düzen, Karşılıklı saygı, sevgi ve bağlılık,

Çocuğun kalfalık yapabileceği zaman gence, âdet veçhile bir "Destur" izin" merasimi yapılırdı. Merasime, o sanat kolunun hem men bütün ustaları davet edilir, basit bir yemek ziyafeti tertip olunurdu. Kalfa olacak çoc-

cuk — kalaycılık, demircilik, terzilik gibi dükkânda ve kısa zamanda yapılması mümkün sanatlarda — eline verilen bir işle sıkı bir imtihan tabii tutulurdu. Ustasının kanaatine oradaki ustaların da ehliyet takdirleri inziman ederse, yapılan bir dua ve hayatta muvaffakiyet temennileriyle kendisine kalfalık "Destur" u verilir. Delikanlı, hazırlanmış ellerini kemali edep ve hümmetle öper, dualarını alır, o günden sonra da kalfa olurdu.

İsterse yine ustasının yanında çalışır, isterse başkasının yanına gider veya sanatı müsaitse marangozluk gibi serbest olarak çalışırdı. Ancak yine bu ustasının yanında ve nezaretinde bulunmak şarttı, Yani müstakil olarak bir inşaatta çalışamazdı. Çünkü daha bu işin mes'uliyetini yüklenemezdi, Böyle mühim işler ancak ustaların başaracağı şeylerdir.

Böylece seneler geçtikten sonra, ustalık için de bir imtihan ve merasim yapılırdı. Ustalık desturu da aşağı yukarı kalfalıkta kinin aynıydı. İşte o imtihanı da verdikten sonradır ki, dükkân açabilir, müstakil çalışabilirdi,

Bu duruma gelen delikanlı eğer fakir hali ise, ustasına düşen bir vazife daha vardı: Yetiştirdiği kimsenin sanat âlet ve edevat noksanlarını tamsamlar, onu arada sırada, kontrol ederek atıldığı hayat mücadelesinde yalnız bırakmazdı. Tâ ki, piyasaya alıncaya kadar,

Şu güzel ve gayet mükemmel âdet terk edildikten sonra şimdi başımıza gelenleri de düşünmemek elden gelmiyor. Bir çocuk, sanata veriliyor, fakat ustada sevgi, parakta saygı az. Çocuk biraz açık göz ve çirak meraklı ise yer değiştiriyor, Dükkân komşuları ayardırıyor, Sanatı yarım yamalak öğrenmiş ve babasının da serveti yerinde ise, hemen bir dükkân açılıyor, Terzi, kunduracı, marangoz vesaire. Bilmiyen bir müşteri ona iş yaptırıyor, Kumaş boşa gidiyor, kundura ayağa uymuyor, ya nasır yapıyor veya ağzı yüzüne karışıyor. Marangozun yaptığı beton kalıpları çöküyor veya çatı yıkılıyor, kapı pencere için kullanılan keresteler talaşa çıkıyor. Hülâsa şu atasözüne göre acemi nalbantın gâvur eşiğinde san'at öğrenmesi gibi bir şey.

İnanmalar :

AFYONKARAHISAR KIZ KULESİ

Yazan: Ali YARŞI

Anadolumuzdaki yaşayışlar içinde öteden beri sürüp gelen bir sürü ananeler vardır. Bunlara hemen her ilimizde kaza ve köylerimizde rastlamak mümkündür. Hangi mahalle ve sokağa girseniz, folklorla karşılaşabilirsiniz.

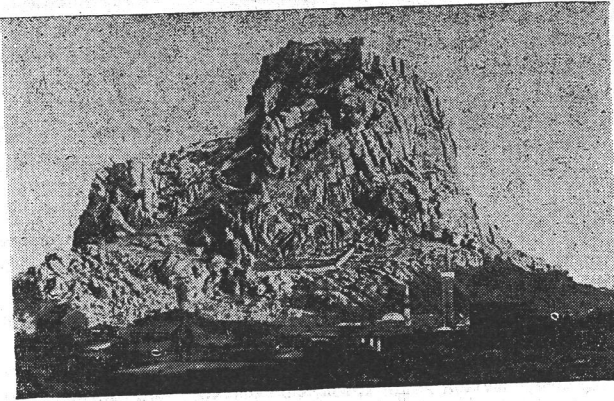
Meselâ bir mahalleden geçerken sağınızdaki yıkık kaştan sarkan İğde ağacının saçaklarına alı — morlu çaputlar bağlanmış ve merak ederde sorarsanız.

— İğde Dede derler, her kim, "yarım ağrı" dedikleri baş ağrısına yakalandıklarında burula tutunurlar, okur ve üfürlerlerse, hele elbiselerinden bir parça ağaca bağlarsa iznillah hiç bir şeycikleri kalmaz. Ce vabını alırsınız, Tabii inanışa göre değişir.

İşte; Afyonkarahisar'da da folklorla ilgili pek çok şey var. Bunlardan "Kız Kulesi"ni anlatmaya çalışacağım.

Şimdi pek az; eskiden ise, Afyonkarahisar'daki kızların koca bulamama korkusu yüzde beş altı idi, Çünkü onların da kendilerine göre bir inanışları ve ananeleri vardı, Bir kız evde kalma korkusu geçirmeye başladı mı, günden güne sararır, solar, yemez, içmez hele civarda akranlarından biri de o saralarda gelin oluyorsa artık kederine diyecek yok.

Tabii bu halleri evin yaşlı kadınları bildikleri için kızın gırtlı yollardan telkin ve teselli ederler. Arkadaşları vasıtasıyla fikri ve düşüncesi öğrenilir. Şayet bu halde gönül meselesi değil de, "evlenemedim, bana

Kızkulesi, Afyonkarahisar kalesinin doğu kısmına düşer. (Resim batıdan çekilmiştir.)

düñtür gelen olmadı, acaba ben larından çekilir ve onlar da se-
çirkin miyim" düşüncesi varsa hirden duyulabilecek bir şe-
evde faaliyet başlar, Ekseri ba-
kilde Kuleden:
har ve yaz aylarında bu gibi-
lerin durumu belli olur.

Havanın iyi ve günlerden de Cuma olmasına çok dikkat edilir. Aynı gün Selâ vakti ko nu — komşu Göce Köftesi (Gö ce ile yapılır piştikten sonra sarımsaklı yoğurt biraz kırmızı birer ve haşhaş yağı dökülür) yapılır gülüş — çığış Afyon Kale'sinin yolunu tutar lar ve bir de yanlarına asma ki lit ahırlar "kilit Kale'ye çıkma dan kilitlenir" İkiyüz metrelik bu kalenin üzerine, Cenevizlerden sonra Selçukiler zamanında surlarla çevrilmiş KIZ KULESİ'ne çıkar, İşte Selâ verilirken evlenemiyen ve evlenmiye yüz tutmuş kızların başına yaşlıca bir kadın varır. Kitli olan kilitli başlarında a- çar bu suretle baht'ları açıl- mış olur. Daha sonra bu yaşlı kadın bir bahane ile ara-

Bahtım, Bahtım -
Altun Tahtım
Gelin olacak vaktim

Diyerek bağırır ve hep bir-
likte yapılan yemek yenir tek-
rar evlerine dönerler, tahminen
bir hafta sonra da o kızlara
birer nasip çıkıp nişanlanırlar.

Afyonkarahisar'da bundan
15 sene evveline kadar bu ses-
ler sık sık duyulurdu. Şimdi-
lerde ise bu gibi şeyler pek
nadir duyulmaktadır, Aynı u-
stül delikanlılara da tatbik e-
dilir, Yalnız bir şey varsa Cu-
ma günü delikanlılar da Kale'
de olduklarından bağırma işi-
ni âdap dairesinde yaparlar
ve o günkü bağırmalardan son-
ra, oraya gelen kızlardan evle-
nerek çoluk — çocuğa karışan-
lar da pek çoktur,

Dede Korkut'tan :

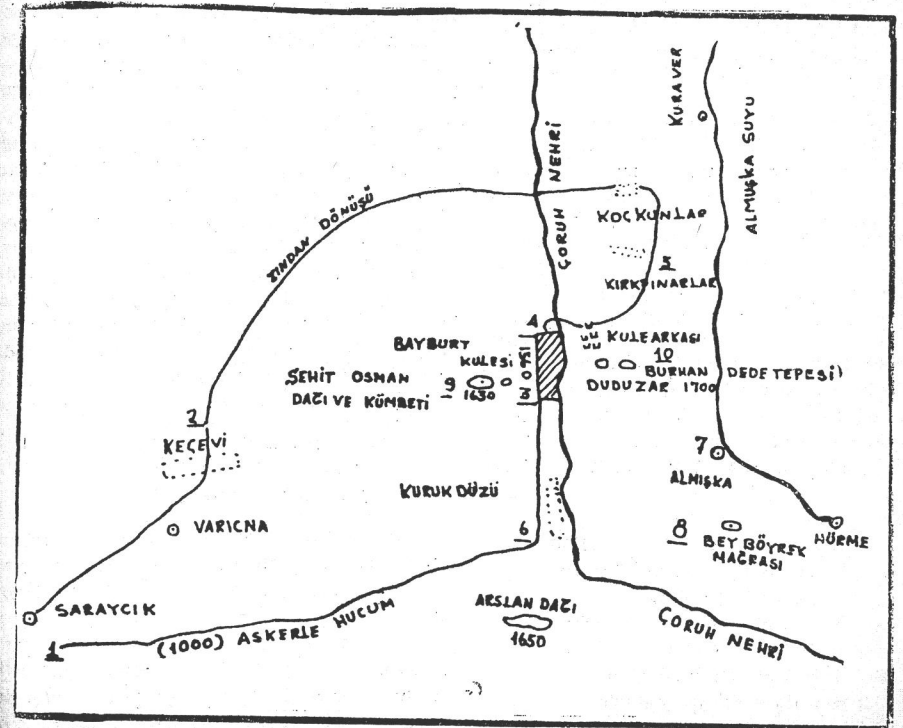
BEYBÖYREĞE AIT İKİNCİ HİKAYE (*)

Derleyen: Mahmut Kemal YANBEY

Zamanın birinde bir padişahın hiç çocu-
ğu olmazmış, Lalasına demiş ki lala ya çocu-
ğum olması için deva bulacağım, yahut bu-
nun uğruna gidip öleceğim. Nihayet gü-
nün birinde yola çıkmış giderken bir pınar
başına gelmiş, bakmış ki orada bir derviş ab-
dest alıyor. Selâmün Aleyküm derviş Baba:
O da Aleyküm Selâm Padişahım demiş! Padi-
şah demiş ki sen benim padişah olduğumu ki-
biliyorsun, derdime de ortak olursun demiş!
Derviş senin çocuğun olmuyor derdin budur!
Padişah demiş ki ondan büyük dert olur mu?
Derviş cebinden bir elma çıkarıp padişaha
vermiş; demiş ki bunun için ailenle kendin be-
haber yiyiniz! Kabuklarını Atına ver, Şeleki-
ni de itine ver demiş! Derviş kayıp olmuş Pa-
dişah geri dönerek sarayına gelmiş! Saray-
da elmayı cebinden çıkarıp soymuş! İçini aile-

siyle beraber yemişler kabuklarını atına ver-
miş. Şeleğini itine vermiş, o günden ailesi çocu-
ğa kalmış. Atı da kulun tutmuş. İti de yavru
utmuş, Zaman geçiyor Hanım: Oğlan doğu-
yor; at bir tay doğuruyor. Oğlan, Tay birlikte
büyüyorlar. Çocuğu mektebe veriyorlar. Ço-
ğunun adı olmadığı için mektepte bir arkada-
sı haydi adı belirsiz çocuk diyor. Çocuk ağ-
layarak babasına geliyor. Benim adım nedir
söyleyiniz. Ahali birikiyor çocuğun adını ko-
yarken bir derviş birden içeriye giriyor,
oğlanın adı (Beyböyrek) atın da (Bengi Boz)
olsun demiş, kapıdan taşra çıkmış. Derviş a-
rayıp bulamamışlar aradan zaman geçtikten
sonra çocuk ata binerek ava gitmeye başla-
mış.

Günün birinde babası (Beyböyrek) e otuz
dokuz anahtar vermiş demiş ki git sarayı gez!

Bayburt ve Beyböyrek hikâyesinde adı geçen yerlerin plânı

(Beyböyrek) gitmiş sarayı ve odaların hep - sini gezmiş bir tanesine bakmış ki kapısı ki - tli. Hemen ağlayarak babasının yanına git - miş, babasına demiş ki kilitli odanın anahta - rını niçin bana vermedin! Babası cebinden anahtarı çıkarıp vermiş! Çocuk kapıyı açmış içeri girmiş! Bakmış ki havuzun başında bir kız resmi. Bu resmi götür görmez bayılıp dü - şüyor. (Bunu gören cariyeler gelip kendisini ayıltıyorlar! Kalkıyor babasının yanına gidi - yor, diyor ki: Ben bu kızı bulacağım ya bunun uğrunda öleceğim! Babası buna (39) adam (39) at veriyor.. Buradan kalkıp gidiyor gelip bir ovada yatıyorlar. O zaman da Oğuz uyku - su denilen bir uyku varmış. Burada yatıp O - guz uykusuna düşüyorlar. Bunları gelip şeh - rin adamları tutuyorlar, götürüp hapse tiki - yorlar. Bunlar beş, on sene yattıktan sonra uykudan kalkıyorlar ki saçları ağarmış ken - dilerini perişan bir halde buluyorlar. Bey Bö - rek zindandan kalkıp Zindancının yanına ge - liyor, diyor ki: Zindancı bana yarım saat izin verir misin, Zindancı da buna izin veri - yor, Buradan kapıya çıkıyor kaleden yola ba - kıyor. Yoldan bezirgânlar geçiyor, Bey Bö - rek Bezirgânlara bir türkü söylüyor:

Gelişim neredendir bezirgân başı
Didemden akıttım kan ile yaşı
Altımızda vardır kalenin taşı
Başımızda çoktur mevlânın işi
Bir haber verin ondan ağalar.

Bezirgân Başı diyor ki bunun cevabını kim verirse öndeki ak devenin yükü onundur, Hemen oradan bir Kel Oğlan cevap veriyor:

Gelmışim sorarsan Oğuz elinden
Alıp sattığım dünya malından
Babanı sorarsan beli büküldü
Ananı sorarsan saçı döküldü
Nişanlın sorarsan Kelce vezirin oğluna verdiler..

Daha bir cevap :

Babanı sorarsan beli büküldü
İplik tutmaz azaları söküldü
Kara vezir tahtı aldı oturdu
Ak kavak kızını oğluna aldı
Öyle işittik ondan ağalar.
Geliriz gideriz Oğuz elinden
Alırız satarız dünya malından
Söyle yiğit söyle bilim halinden
Bir haber verin ondan ağalar

Akkavak kızından Bengi Bozundan
Bir haber verin ondan ağalar.

Bu sözü Bey Böyrek işitiyor ağlamaya başlıyor. Hemen oradan zindancı geliyor, bu - na bir tokat vuruyor, sen bizi bihuzur ettin diyor, alıp zindana götürüyor. Zindanda akşam olduğu zaman Ak Kavak kale Kralının kızı gelerek zindancıya diyor ki: Sabahdan kalenin başına bir adam çıkmıştı söyledi kulakları - mız sağır oldu. Sen ona nasıl vurdunsa ben doğrusu sevindim, diyor, Zindancıya hangi e - linle vurdun uzat, o elinin bahşişini vereyim. Zindancı elini uzatmış! Kız buna nasıl bir kılıç vurduysa zindancının kolu düşmüş tamamı - le işini bitirmiş. Hemen zindanın ağzını a - çarak bağırması ki Beyböyrek kimdir, gelsin. Bey Böyreği alarak saraya çıkmış, yıkattır - mış traş ettirmiş Böyrek birkaç gün sarayda kaldıktan sonra demiş ki ben yerime gidece - ğim. Kız demiş ki haydi öyle ise gidin, Kız - lara demiş ki kementleri getirin, kızlar ke - mentleri getirmişler. Bey Böyreği kale du - varından asmaya başlamış. Asa asa kement yetiştirmemiş. Kızlara bağırması ki kement ge - tirin, yetiştirmede. O zaman Bey Böyrek anlıyor ki beni yukarı çekip asacaklar, diyerek cebin - den bıçağı çıkararak ipi kesmiş ve kaleden al - tına düşmüş. Düşer düşmez Akkavak Kızı ağ - lamaya başlamış. Hemen oradan Kızlara de - miş ki, kim Bey Böyreği kalktı gidiyor görse, kemerimi ona vereceğim, Buradan ta gece ya - rılarına kadar beklemişler, herkes gitmiş, yalnız topal kız kalmış, Beklemiş, beklemiş bakmış ki Bey Böyrek kalktı gidiyor, haber vermiş. Akkavak Kızı da Kalenin penceresine koşmuş, bakmış ki Bey Böyrek kalkmış gidi - yor. Kemerini kıza vermiş.

Bey Böyrek :
İndik bedenden
Kurtulduk biniki belâdan
Gelegör Bengi Boz gelegör..

Söyledikten sonra gide gide bir çobana rastgelmiş, Bu çoban hem taş topluyor, hem ağlıyor, Çobana demiş ki, Çoban Baba, niçin ağlıyorsun? Çoban demiş ki, hay - di oradan! Durdime ortak mı ola - caksın! Bey Böyrek demiş ki, bel - ki ortak olurum! Çoban demiş ki, benim pa - dışahımın hayırsız bir oğlu vardı, bir kızın u - cundan kalktı gitti, şimdi ise babası anası öl -

dü, nişanlısını Kelce Vezir'e verdiler! Şimdi düğünü yapıyor! Bu taşları topluyorum, gelip geçtiği vakit vurup öldüreceğim.

Şimdi Bey böyrek türkü söylüyor :

Sen çobansın vaden dolmaz mı
Bu dağların mor çiçeği solmaz mı
sana bir sual sorsam olmaz mı

Çoban şu karşılığı söylüyor :

Ben çobanım dağda daşda gezerim
Esen rüzgârlardan hile sezerim
Vefasız Bey Böyrek'ten haber gözlerim.

Çoban söylüyor, Bey Böyrek diyor ki, Ba - na bir koyun kes. Koyunu kestiriyor, Koyunun karnını (ışkembesini) alarak başına geçiriyor, tam bir kel oğlan oluyor. Buradan kalkarak şehrin içine geliyor. Oradan buradan ekmek istiyor. Bir kız buna diyor ki, böyle ekmek ne istiyorsun, şu karşıda düğün evi var, git orada yemek ye! Hemen kalkarak oraya gidiyor, içe - ri giriyor. Kızlar bunu görür görmez gülmeye başlıyorlar. Kızlar yemek getiriyorlar. Yemeği yerken kaşığı buradan vurup oradan çıkarıyor. Bir kız buna diyor ki, sen yemek yemesini de bilmiyorsun, Elinden kaşığı alıyor, ben sana yedireyim, diyor. Buna kız yemeği yedirmiş.

Bey Böyreğin bir sazi varmış, yalandan e - lini saza dokundurmuş, kızlar bakmışlar ki, Kel oğlanın sazi da var, hemen buna zor ile sazını çıkarttırmışlar, demişler ki, biraz söyle dinleyelim.

Bey Böyrek söylemeye başlamış:

Evlerinin önü derecik
Köylerinin adı soracak
İtlerinin pıdı karacak,
Mustafa'nın sevdiği Sarıkız gel oyna

Bir daha

Kelce Vezir'in hatunu
Gelir itini itini
Bir araba çekmez götünü
Gel oyna hatun sen oyna

Elin eline almış anasın
Dahl çekmem gussenin
Bin tümen mala vermem pusenin
Lâledir sevdiğimin yanağı

Bahçenin duvarını aştım
Sanarsın cennete düştüm
Nazlı yar ile tenha buluştum
Bir gül aldım selvinin yanağından

Ala bulut gibi göğe çekersin
Sulu yağmur gibi yere düşersin
Nerde güzel görsen boynun bükersin
Gel efendim kalk sen oyna

Düğünün içinde bir sarı kız var imiş, Bunun nişanlısı Mustafa varmış. Bunların iki - sinin birbirlerini sevdiğini Bey Böyrek biliyor - muş. Sarı kız bu sözleri işitince hemen geli - nin odasına koşmuş. Gelin de ağuları fincana koymuş ve gideceği vakit içecekmiş. Sarı kız kapıyı dövmüş: aç! Bey Böyrek geldi, demiş. Yalan söyleme, demiş. Ve demiş ki buradadır. Gelin hemen çıkmış, gelmiş. Bakmış ki evin yüzünde, Başından karnını (ışkembeyle) çık - ararak evin arkasına fırlamış. Oradan düğün hemen dağılmış. Bey Böyrek demiş ki, düğün dağılmasın, ailem olmasın da bacım olsun. Ba - cımı Kelce Vezir'in oğluna veriyorum.

Bunun üzerine düğün yine tutulmuş, kıza ona vermişler, Bey Böyrek burada birkaç gün kaldıktan sonra ben gidip adamlarımı getire - ceğim, demiş. Hemen kalkarak bin asker al - mış, yola revan olmuş. Tam kırılın sarayı ö - nüne gelmiş. Demiş ki kırk adamımı isterim, Kırk dane de at isterim. Ya bunları verecek - sin, ya kaleni zaptedeceğiz.

Kıral düşünmeye başlamış. Zindanda a - damları saymışlar, otuz dokuz a d a m varmış, atları saymışlar otuzdokuz at gelmiş. Bey Böyreğe haber vermişler ki otuzdokuz at, otuzdokuz adam var. Demiş ki kırk at, kırk adam olacak. Yoksa kızını bana verecek. Ver - mezse kaleyi zaptedeceğim. Kıral hemen kızını ve bir de at vermiş. Bunları yola vurmış. Yoda Bey Böyrek tüğleri birbirine vurmış, Birden Bengi Boz gelmiş. Bey Böyrek bunun üstüne atlamış, Bengi Boz demiş ki, hay haki - katsız, ben kaç senedir dağlarda geziyorum. Sen demedin ki arkasında neyi var! Bey Bö - rek aşağı inmiş, eyerini kaldırmış, ağzından dizginini almış, o sırada Bengi Boz'un bütün dişleri düşmüş, arkasının postu eyerle bera - ber kalkmış. Bengi Boz demiş ki ağzımdan tükürüğümü al da dişlerimi yerine koy. Postu - mu da böyle yapıdır! Bey Böyrek böyle yap - mış. Bengi Boz'un üstüne binmiş kalkmış gel - mişler. Babasının şehrine geldiği gibi Akka - vak kızını kendine almış, Öteki nişanlısını da alıyor. Böylelikle muratlarına kavuşuyorlar.

BENĞİ BOZ'A AİT BAYBURT
MITOLOJİSİ

Bey Böyrek Bengi Boz'un Kırkpınarlarında.

TÜRKİYEDE DOĞUMLA İLGİLİ ADET VE İNANMALAR

Yazan: Cahit ÖZTELLİ

Atatürk Üniversitesi yayınlarının 15. sı olarak yukarıda adını verdiğimiz eser yayınlandı, Hazırlayıcısı Ankara Dil ve Tarih — Coğrafya Fakültesi doçentlerinden Dr. ORHAN ACIPAYAMLI, Eser büyük boy, 172 sayfa.

Meşrutiyetten sonra başlayan folklor çalışmalarımızda araştırmacıların en çok üzerinde durdukları, derlemeler yaptıkları konuların başında doğum gelenekleri gelir, Bu bakımdan bibliyografyasını derlemek bile başlı başına bir iştir. Acipayamlı, bu zor işi de başarmış, kitabının sonuna eklediği bölümde, inceleme yapanların adlarına göre, makale ve kitapları bir araya toplamış, Yalnız bu çalış-

ki ayazma suyundan arkasını yıkamış ve yağırı iyi olmuş, Bengi Boz bu suyu ayağını e-seliyerek bulmuş.

Bu hikâyeyi, Bayburt'a on kilometre uzaklıkta bulunan Bey Böyreğin sonradan yerleştiği "Almışka" köyüne beş kilometre yakın "Hopur" (1) köyünde altmış yaşlarında Çil-oğlu Yusuf Çavuş'tan yiğeni talebem Abdül-kadir dinlemiş, yazmış, bana vermiştir. Ben de Yusuf Çavuşu ve sülâlesini iyi tanırım. (12 şubat 1936).

Almışka köyünde Bey Böyreğin her zaman ava gidip oturduğu ve koyunlarının bulunduğu mağara bulunmaktadır. Kalenin doğuya bakan ve Bey Böyreğin mezarı olan "Burhan Dede" nin tam karşısında ve Çoruh nehrinin geçtiği en sarp kale burcunun önünde Bey Böyleğin atının ayak izleri vardır.

Bey Böyrek, kalenin şimaline bakan Sert burcundan Kiral kızı tarafından kementle asılmış, fakat kementin boyu yetişmemiş. Bı-çağını çıkararak ipi kesmiş, alt tarafta bulunan yamaçlara doğru uçup gitmiştir. Yukarıdan düştüğü için vücudü incindi, bir müddet kendisine gelemedi. Yorgun ve o şekilde kaldı, Dede Korkut kitabında geçen "parlayıp uçtu" tabiri bundandır. Neticede kalkarak şimdiki "Kale arkası" mahallesi bulunan yere doğru yürüyerek Kırkpınarlar denilen düzele-

re geldi. Orada otlamak olan Bengi Boz kendisini kişniyerek karşıladı. Daha egeri üzerinde duruyordu. Hayvanın egerini kaldı-rip düzeltirken, arkasının yağır olduğunu gör-

ması bile bir değer katmış kitabına. Değişik dergi ve kitaplarda doğumla ilgili bölümler ve genel nitelikte konu ile görüş ve metotlar hakkında 188 tane ad var bibliyografyasında. Fakat, şurasını itiraf etmeliyiz ki hiçbir zaman böyle geniş çapta bir konuda bibliyografyanın tam olduğu söylenemez. Hele bizim folklorumuzun hemen hiçbir konusunda tam bir bibliyografik eser yoktur. Bu gibi bilim çalışmalarında her şeyden önce, elde hazırlanmış bir bibliyografya gereklidir. Bu olmayınca araştırmacılar, bu yorucu işi de ken dileri yapmak zorunda dırlar, Nitekim, bizim yaptığımız kısa bir araştırma Acipayamlı'nın

dü. Bengi Boz kişnediği zaman ayaklarını yere vurmuş, oradan süt gibi beyaz şifalı çok soğuk bir su çıkmıştı. Güzede Bengi Bozun arkasını yıkadı, Yarasını sardı, Üzerine binerek babasının sarayının bulunduğu şimdiki "Sarayı" köyüne (o zamanki Saraycuk şehri) geldi. Oğuzların çadırlarını kurup yerleştiği şimdiki "Varıca" köyünün yazısı olan "Keçevi" düzünden geçti. Saraycuktan asker alarak şimdiki Bayburt şehrinin cenubunda "Arslan dağı" eteğinde olan "Koruk Düzü" n. de gece atlarının iki kulağı arasına ve yüzlerce keçinin boynuzları üzerine mumlar yakılmış küçük fenerlerle kaledekileri korku ve heyecana düşürdüler. Hücum geçildiği gibi Kale Beyi "Parasar" mukavemet etmeden kaleyi ve kızını Bey Böyreğe teslim etmek zorunda kaldı.

Almışka köyünde Bey Böyreğin çokça ava gidip oturduğu ve koyunlarının bulunduğu Büyük Mağara mevcuttur. Kalenin doğuya bakan Bey Böyreğin mezarı bulunan "Burhan Dede" tepesinin tam karşısında ve Çoruh nehrinin geçtiği en sarp yerde Bey Böyreğin atının ayak izleri vardır.

(*) Bey Böyrek masalının daha insicamlı başka bir Bayburt rivayetini de dergimizin Cilt: 6, Sayı: 137, sayfa: 2283 - 2286 da vermiştim.

(1) Hopur sözünün anlamı ormandan açılan yer demektir.

da bibliyografyasında eksikler olduğunu gösterdi. Bunun için kendisini eksikli görmeye hakkımız yoktur, Bu konuda daha önce çıkmış derli toplu bir eser yok ortada, Eğer bir folklor enstitüsü kurulmazsa daha çok uzun yıllar bu acıyı çekeceğiz. Böyle olmakla birlikte esaslı ve önemli araştırmalar Acipayamlı'nın eserinin dışında kalmamıştır.

Acipayamlı, yalnız daha önce yayınlanmış araştırmalarla yetinmemiş, kendisi de Ankara, Amasya, Van, Ordu, Elâzığ gibi illerimizde halktan derlemelere girişmiş, bazı kim selerin bu konuda yayınlanmamış çalışmalarını da görmüş, ayrıca yurt dışında bu konuda yapılmış olan araştırmaları yakından görmek ve bunlardan metot bakımından faydalanmak üzere yabancı ülkelerde de çalışmıştır. Bu bakımdan Acipayamlı mümkün olanın hiçbirini geri bırakmamıştır, Hazırlayıcı böylece, (2000) tane bilgi fişi tesbit etmiştir. Her fişin ortalama on piratığı bulunduğuna göre (20,000) tane piratik elde etmiştir, Bu çok geniş malzeme, sonunda gebedelik — doğum ve sonrası üzerine şu ayırmaları meydana getirmiştir:

1 — Gebe kalmak için çareler, 2 — Gebelikten korunma çareleri, 3 — Gebeliğin başlangıcı, 4 — Cinsiyet tayini, 5 — Doğuma hazırlık, 6 — Doğum olayı, 7 — Doğum sonrası, 8 — Lohusa, 9 — Alkarısı, 10 — Kırk barması, 11 — Kırklama .

Bu ayırmalar, aşağı yukarı konunun adrosunu meydana getirir ki, yeniden araştırmalara girişecekler için güzel bir metot vermiş oluyor.

Bizim için ayrıca önemli olan Acipayamlı'nın bu konuda tuttuğu yoldur. Bu yolda "etnolojik metodu" ilk olarak doğum konusunda uygulamıştır. Bu metodu üç bölümde toplamıştır: 1 — Tarihi metot, 2 — Mukayese metodu, 3 — Pisiko - sosyal metot.

Gerçekten tarihin en eski çağlarından bu güne değin bu üç metoden uygulanışı, pek çoğumuzun dikkatine çarpmayan birçok şartıcı benzerlik ortaya çıkarmıştır. Bu usulün, folklorumuzun öteki dallarında da uygulanması için, Acipayamlı'nın eseri güzel bir örnektir.

Eserin başka bir özelliği de, konu ile ilgili bir maddenin yurdun değişik yerlerinde ki benzerlikleri de vermiş olmasıdır, Böylece,

bir geleneğin ya da bir inanışın geniş yayılma alanını da önümüze sermiş olmaktadır. Bu sonuca yazar, şimdide değin yayınlanmış olan bütün doğumla ilgili araştırmaları ve benzer gelenekleri bir araya toplamakla varmıştır. Bu arada tarihi metot yoluyla eski çağların benzerlerini de konu sonunda göstermektedir, Bu bölüm, özellikle eseri, belkemiğini meydana getirmiştir. Bu bakımdan daha önce yayınlanmış olan üstat Hamit Zübeyr Koşay'ın Türkiye Dügünleri üzerinde verdiği eserini andırmaktadır. Bu yolun öteki konularda da uygulanması çığırı açılsa, Türk folkloru artık araştırma evriminden çıkarak birleştirme yoluna girecek ve böylece dünya folkloru yanında gerçek değerini ortaya koyacaktır. Hele bu tutum gelişirse dünya folklorları ile de yapılacak karşılaştırmalarla bizim folklorumuzun eksikliği ve zenginliği bilim âleminin gözleri önüne serilecektir. Bu da Türk uygarlığının derinliği ve yüksekliği bakımından paha biçilmez bir iş olacaktır.

Acipayamlı'nın eserini bütün folklorcularımıza tavsiye ederken, yazardan daha birçok değerli eser vermesini beklediğimizi bildirmeyi ve kendisini Türk folkloru adına kutlama yi bir borç biliriz.

FORUM

ONBEŞ GÜNLÜK TARAFSIZ SİYASET, İKTİSAT, KÜLTÜR DERGİSİ
9. YILINA

● YENİ YAZILARLA

Basınımızda Onbeş Gün — Sosyal Meselelerimiz — İş ve İşçi Meseleleri — Sanayimiz ve Geleceği — Dış Politika. mızda İktisadi Unsurlar — Aylık İktisadi Durum — Siyasal Sözlüğümüzün Özellikleri — Tek ve Toplu Konuşmalar — Kültür ve Sanat Olayları — v.s,

● YENİ ŞEKLİYLE

● BEĞENDİĞİNİZ İMZALARLA

● ÖZEL ABONE TARİFESİYLE

20 liraya (Öğretmen ve Üniversiteliye 18 TL) 1 yıllık abone ve beğendiğiniz bir kitapla,

GİRİYOR

1 NISANDAN İTİBAREN FORUM
ALINIZ

P, K, 131 — Ankara

YOZGAT'TA ÇİĞDEM PILAVI

Yazan: Hasan ÖZBAŞ

Yozgatta Mart sonlarıyla Nisanda 7 — 12 yaşlarında çocuklar, ellerinde Küsküçleriyle (1) sık sık kırlara çiğdem giderler. Sökükleri çiğdemlerin bir kısmını hilâl şeklinde alınlarına bağlarlar, kalanları da deste deste ellerine alırlar. Mahallelerine gelirler, Mahallede diğer çocuklar bunların başına üşüşürler, çiğdem isterler. Bunlar da birer ikişer çiğdem verirler, Bazan toplanan bu çocuklardan bir kaçı; "Hadin çiğdem çağırak (çağırılım)" diye topluluğa teklifte bulunurlar. Vakit müsaade ise, topluluk hep beraber çiğdem çağırmağa karar verir. Hemen bir Karamık çalısı dahil bulurlar, Ellerindeki çiğdemlerin bir kısmını, karamık çalısının dikenlerine topçuklarından tutturarak, çalıyı çiğdemle donatırlar.

İçlerinden kabaca olanlardan biri, çiğdemle donatılmış çalıyı eline alır, öne düşer. Fistanlı bir çocuk ta bunun yanına verilir, (Eskiden erkek çocuklara 7 — 8 yaşına kadar fistan giydirilirdi.) Diğer çocuklar bunların ardına düşer, hep beraber:

Çiğdem çiğdem çiçek
Ebem oğlu köçek
Çiğdem geldi kapiya
Yağ istiyö yapıya

Bir verenin kızı olsun
İki verenin oğlu olsun
Kız çatlasın ölsün
Oğlan yanımıza yoldaş olsun

diye çağırarak, kendi mahallelerinde ev ev doluşurlar. Her geldikleri evin dış kapısı önünde. yukardaki mısraları bağırarak tekrar ederler. Bunu duyan evin hanımı, ya bir koşam bulgur, ya bir kaşık sade yağ veya biraz tuz, ekmeğe, odun verir. Buna mukabil çocuklar da evin hanımına çalıdağı çiğdemden bir tane çiğdem hediye ederler. Evin hanımı ısrar eder se, çalıdağı bir çiğdem daha verirler, Eğer evin hanımı, onların hoşuna gidecek tarzda konuşur, yalvarır daha fazla çiğdem isterse, çalıdağı çiğdemden bir kaç tane daha verirler. Fakat alınlarındaki çiğdemden kat'iyyen bir tane bile vermezler. Alınlarındaki çiğdemle el u-

zatanlara karşı kıyameti koparırlar, Ellerinde dekinden de pek vermek istemezler. Çünkü, akşam üstü evine alınlarındaki çiğdemle giderler, elindeki çiğdem de plâva konacak.

Evlere verileri, fistanlı erkek çocuk alır, eteğine kor. Evlerden verileri eteğinde taşıyan bu çocuğa ABDAL (2) derler,

Çiğdem çağırılara kız çocuklar da katılır. Fakat erkek çocuklar, kızlardan Abdal seçmezler,

Çocuklar geldikleri evde alâka görmezler veya evin hanımı ağır aldırursa o zaman çocuklar :

Çiğdem geldi kapiya
Yağ istiyö yapıya
Yağ olmazsa bal olsun
Oğlan uşağın bol olsun

Bir verenin kızı olsun
İki verenin oğlu olsun
Kız çatlasın ölsün
Oğlan yanımıza yoldaş olsun

Dedikten sonra, yine bir şey çıkmazsa:

Dam başında boyunduruk
Dura dura yorulduk
Verirseniz giderik (gideriz)
Vermezseniz dururuk (dururuz)

Diye çağırırlar. Buna rağmen gene bir şey getiren olmazsa, o zaman; hanım abla, yağdan bulgurdan diye bağırırlar.

Böylece ev ev doluşarak epeyce, bulgur, yağ, tuz ve odun toplarlar. Sonra mahallenin en çok sevilen ihtiyar Nenesine giderek, bunlarla kendilerine Çiğdem pilâvı pişirmesini rica ederler.

İhtiyar nene, çocukların önüne düşer, kır da bir ocak yapar, ateş yakar, kazan kurar. Çocukların evlerden topladıkları bulgurla yağı, kırlardan topladıkları çiğdemlerle karıştırarak, çocuklara bol çiğdemli bir bulgur pilâvı pişirir, Büyük bir lengere boşaltır, Temiz çimenler ortasına kor, Bütün çocuklar lengerin etrafına çimenler üzerine otururlar. Evlerinden

SERİK'TEN İKİ TÜRKÜ

Yazan: Hüsnü YILDIZ

I — ALIM TÜRKÜSÜ

Genç,, Yakışıklı, civan gibi, yağız bir delikanlı, Adı: Ali, Bu koç yiğit, günün birinde askere çağırılır. İrkilmeden, asker ocağına koşar, Vezife bu, bu gün olsa da yapılacak, yarın olsa da.

Vazifesini yapmaktadır, Vazifeyi her şeyden üstün bilir. Bu esnada Ali, saf kalbini, bir dilbere kaptırır, Gönül bu, us dinler mi? Aşkın taze kokuları, Ali'yi büyülemiştir. Büyülemiştir ama ne yapsın, Emir kulu, Vazifesi ni yapacak, Bir taraftan tezkereyi dört gözle bekler, Bir taraftan da askerlik vazifesini yapar. Denken tezkere gelir, Artık vazifesi sona ermiştir, Ama aşkı? O hiç sona erer mi?

Ali bir papas kızına tutulmuştur. Dünyayı toz penbe görür, Her şeyden vaz geçer de, ondan geçemez. Kız da bu yağız, Anadolu yiğidine gönülünü kaptırmıştır, Onun için yanıp tutuşur. Yalnız birleşmelerine büyük bir engel vardır: Din ayrılığı, İkisinden birinin aşkı yoluna dinini terketmesi lâzım. Fakat hangi si? Ali hem dininden vazgeçemez, hem de kızdan. Kız ise dininden dönemiyeceğini kat'i olarak söylemektedir, Ali'ye gelince; Onun kararı karardır: Kızı kandırmak ve evine götürmek.

getirdikleri kaşıklarla, çiğdem pilâvını istahla kaşıklarlar. Çiğdem kokulu, sade yağlı bu pilâv pek lezzetli olur, Evlerinde yemeye nazlanan, ağızlarına kaşık sığmayan küçüklerin, kaşık tutuşları, istahla kaşığı doldurup doldurup ağızlarına götürüşleri, yukarıdan aşağı yarı rısını dökme dökme pilâv yiyişleri görülmeye değer hoş bir manzardır.

30 — 35 sene evvel bu tarzda çocuklar sık sık çiğdem çağırılırdı. Sonraları git gide tavsadı, Şimdi tek tük tesadüf edilmektedir,

(1) — KÜSKÜÇ = Çiğdem topraktan çıkarmak için, ucu sivriltilmiş sert bir değnek parçası.

(2) — ABDAL = Yozgatta Abdal; verdiğe daha fazla isteyen, utanmak bilmiyen yüzüstü insanlara denir. Ayrıca; Davul zurna çalanlarla sünnet yapanlara da Abdal derler,

Ali, bu fikrini mutlak tahakkuk ettirecek, Bunun için bütün malını, servetini onun gözünün önünde sayıp dökülecek; böylece onu kandırıp dininden döndürecekler,

Ali ile kız karşı karşıya geçerler, Bakalım ne derler:

Ali der ki: Benim harmanım çoktur
Sayılmaz yıldızdan malım da çoktur
Seni alacağım çareler yoktur.

Kız da der ki: Ben bir papas kıyım
İstanbul'un biricik yıldızım
Var git Ali dönmem senin dine
Dönersem dine, yazıktır bene

Ali de derki: Hanlarım yapıldı
Doksan pencereyi seksen kaplı
Bağlarım, bostanlarım, malım çoktur
Seni alacağım çareler yoktur.

Kız da derki: Benim adım Habili
İstanbulda altın köşküm yapıldı
Seksan anahtarlı doksan kaplı
Vargit Ali dönmem senin dine
Dönersem dine, yazıktır bene

Ali derki: Harmanım çoktur
Sayılmaz yıldızdan malım da çoktur
Kız alacam (alacağım) seni çareler yoktur

Kız da derki: Benim adım Emine
Din Muhammed dini döndüm dine
Ali götür beni anan evine

Ali kızın kalbini fethetmiş, hatta dininden döndürmüştür. Kızın adı Emine; dini istahla olmuştu,

Emine Ali'sinin zengin beldesini, hanlarını, yıldızdan çok mallarını, harmanlarını gözlerinde canlandıran, canlandıran yol alırken; gele gele bir yere gelirler. Alisine sarılır, Kara kıl çadırın içinde, yepyeni bir hayat yeşerir,

II — ALIM TÜRKÜSÜ

Ali, köyünden bir kıza âşık olmuştur. Fakat aşkı ne kıza açabilir, ne de anasına, babasına. Sonbahar yaprakları gibi sararıp solmuş, eli işe yaramaz olmuştur, Ali'nin babası ve anası vaziyeti anırlar. Kızı babasından isterler, Kızın babası razı olur, Düğüne karar

SAMSUN FOLKLORUNDAN ÖRNEKLER

Yazan: Yılmaz ELMAS

I — BÖLGEDE YERLEŞME: [*]

11. ci yüzyıldan bu yana Anadolu, kendisi için yeni bir siyasi ve kolonizatör güç olan Oğuzlarla karşılaşyordu. Bütünüyle gelişmiş Orta asya Türk kültürünün yuğurduğu bu boy ve soylar Anadolu'nun bünyesinde yeni bir değişiklik ve buna bağlı olarak siyasi teşekkül meydana getiriyordu.

Kabileler arasında toplu bir şuurlaşma olmaması politik, ekonomik ve sosyal huzursuzluklara yol açıyor, Anadolu'da sürekli bir yerleşme sorunu doğuruyordu. Nitekim bu durum en son olarak Doğu Anadolu siyasi teşekküllerinin Osmanlı İmparatorluğunun harp gücü karşısında birer birer çekilmeleriyle meydana gelen kabileler arası gerginlikler başgöstermiş; zaman, zaman İmparatorluğun bünyesini sarsan bir sebep olmuş, yönetimde kabileler bühranı gücünü muhafaza etmiştir.

Samsun Bölgesi; zaman, zaman siyasi güç gösteren Türk kabilelerinin yerleşim yerlerinden biri olmuştur.

İmparatorluk zamanında Canik bölgesine dahil olarak kalan Samsun ilinde aynı zamanda Cumhuriyetin kuruluşuna kadar iş verilir,

Düğün başlar, Her taratta bir genliktir gider, Gelin olması günü gelir, Gelin oğlan evine getirilir, Sağdıçlar Ali'yi gerdeğe katarlar, Bu sırada kızın Ali ile evenmesini istemi yen amca oğulları, pencerenin önünde pusu kurmuşlardır, Ali gerdeğe girer girmez, ateş a çarlar, Ali kanlar içinde bir "ah!" ile yere yuvarlanır. Senelerdir özlemini çektiği sevgilisine, kavuşma sevincine doyamadan uğursuz, bir kurşunun açtığı yara ile, hayata bir "ah" ezgisi vererek veda etmiştir. Körolası talih!

Gelin, bir kaç saniye içinde geçen, bu kahredici facia karşısında biran, şuurunu kaybetmiş. Neden sonra aklı başına gelmiştir, Senelerdir gözlediği bu günün tadını o da duyamamıştı, Bugün O'nun, en büyük günü idi, Fakat ne çare ki bugün en kademsiz günü olmuştu, Alisi yerde, al kanlar içinde, boylu boyunca yatıyordu, Sabah oluyor hâlâ Ali u-

kısımlarda, denize bakan sırt köylerinde rumlar bulunmaktaydı. İstiklâl Savaşının bitiminde rumlar, Lozan antlaşmasıyla Samsun'u terketmişler, boşalan yerlerine Selânik, Kavalâ, İskeçe'den gelen mubadil Türkler yerleştirilmiştir. Harp yıllarında ve sonra ailece göçler olmuş boş buldukları topraklara yerleşmişlerdir, (Kuzeydoğu Anadolu halkları)

II — BÖLGE FOLKLORUNUN İNCELENMESİ :

Bölgenin sosyolojik yapısını folklor ve rillerinde izlemek mümkündür. Buna göre folklor verileri üç kısımda incelenebilir,

1 — Yerli halkın folkloru (ilk yerleşmeler)

2 — Çeşitli illerden gelip, bağlı bulunduğu ilin folklorunu devam ettirenler,

3 — Mubadil ve göçmen halkın folkloru, Genel olarak Samsun bölgesi folklor ve rilleri Türk kültürünün belinli bir Coğrafi bölgede yaşamasıdır. Bölge folklorunun temelini ilk yerleşen meydana getirir, Bu sebeple metot olarak, gözlemleri bu nüve üzerinde toplamak gerekir.

Denilebilir ki: İlk yerleşenler kök kültürü yanmıyordu. Dayanamaz, hemen şu türküyle yakar (söyler):

Gökte yıldız beş yüz e'li
Elim kına yüzüm telli
Gelin oldum nereden belli

Uyan Alim sabah oldu
Anam evi sebep oldu

Gökte yıldız sayılır mı
Çiğ yumurta soyulur mu
Ailere doyulur mu

Uyan Alim sabah o'du
Yandı ciğer kebab oldu

Alimin bindiği atlar
Sağdıçım kapıda bekler
Düşmanların gülecekler

Uyan Alim sabah oldu
Yandı yürek kebab oldu.

NOT: Bu iki türküyü Şükriye Hanımdan derledim.

ARAŞTIRMALARI

re bağlı kalışla ilin arzettiği farklılık folklor verilerinde söyleyiş, çeşitlilik, görüş ayrılıkları yaratmıştır, Halkın yerleşmesi Orta Anadolu gibi toplu köy tipi değil, dağınık bir şekil gösterir, Yapılar Anadolu Türk kültürünün Orta Asya kök kültürü ile ilgisini isbatlayacak tipte olup, "Orta ocak" tipinde Türk çadır yaşayışının ev planına aktarıldığı düşünülebilir. Bölgenin ağız özel şekil gösterirse de bir filolojik, gözlem yapılmamıştır.

Diğer illerden gelenler mahalliliklerini pek koruyamamışlardır. Ya yerlilerin ya da mubadillerin etkileri altında kalmışlardır, Bu etkilemeler bazı konularda karşılıklı olmuştur.

Mubadil ve göçmen halk da Samsun folklorunda ayrı bir tip meydana getirir. Bunlar gittikleri yerlere toplu olarak yerleştiklerinden yerli ve diğer komşularıyla aralarında fazla ağız ve kültür alış veriş olmamıştır. Yalnız halk danslarında bölge halkı içinde çeşitlilik, karşılıklı oyunları öğrenip benimsemiştir. Yerli oyunlarında eşlik ise iki zurna (bazan üç zurna: Bir cura iki kaba zurna) tek davuldur. Çarşamba çiftetellisi oynanırken mubadiller de tek zurna çaldırır.

Samsuna yerli ve Kuzeydoğu Anadolu'dan gelip yerleşen halk iç verirken başlık aldıkları halde mubadillerde başlık alınmaz. Konuşma dili yazı diline yakındır, Biraz çabuk konuşurlar, devrik cümlelere konuşma sırasında çokca raslanır. "r" harfini mecbur kalmadıkça kullanmazlar (Tük — Türk, döt — dört) gibi, Ramazan ayında, ramazan davulu tutulur, mâniler söylenir, Bayramlarda genç kızlar harman yerlerine toplanır türküleri söyler, delikanlılara mâniler atarlar. Belirtilen ay rihliklerinin yanında her yerde olduğu gibi bir çok gelenek ve folklor verileri birbirini tutmakta, sosyal kaynaşmayı kolaylaştırmaktadır.

Gelecekte, mahallilikten kurtulmuş ve garp medeniyetinin san'at ölçülerine ulaşmış muasır Anadolu Türk kültüründe, Samsun kendine düşen ödevi malzeme olarak her Türk ili gibi yapacaktır;

SAMSUN FOLKLORUNDAN ÖRNEKLER :

I — TÜRKÜLER

1 — Çarşamba

Çarşambayı sel aldı
Bir yar sevdim el aldı.
Keşke sevmey olaydım
Elim koynumda kaldı.

Ben Samsun'a gidemiyom kâr olmayınca
Samsun bana haram olsun yar olmayınca

Çarşamba dedikleri :
Şekerdir yedikleri
Hiç aklımdan gitmiyor
O yarın dedikleri

Ben Samsun'a gidemiyom kâr olmayınca
Samsun bana haram olsun yar olmayınca

2 — Cimdallı

Keçi taşa yayılır
Kemikleri sayılır
Çıkma gelin dışarı
Seni gören baydır

Haydi yavrum cimdallı
Kızlar giyer bindallı
Bindallının üstüne
Altın kemer olmalı

3 — Gelin Kına Türküsü

Tuz kabını tuzsuz koyan
Anasını kızsız koyan
Yuvasını ıssız koyan

Gelinim hatunum kınan kutlu olsun
Vardığın yerlerde dilin tatlı olsun

4 — Güveyi Kına Türküsü

Güyoğu baban Bursa'ya vardımı?
Bursa kınası aldı mı?
Yakın oğlum dedi mi?

Güyoğu, güyoğu kınan kutlu olsun
Yarın ağız tatlı olsun

Elimi sundum daştara
Elimi kesti ustura

Mevlâm şirinlik göstere
Güyoğu, güyoğu kınan kutlu olsun
Yarın ağız tatlı olsun

II — MANİLER

1 — Samsun'un tiren yolu
Etrafı ağaç dolu
Öyle bir yar sevdim ki
Anasının bir oğlu

2 — Teke köyün başına
Yazı yazdım taşına

Gelen geçen okusun
Neler geldi başıma

3 — Bahçelerde pırasa
Yaprağına kar yağsa
Kızlar kocasız kalsa
Erkeklerle yalvarsa

4 — Atma türkü atarım
Yüreğini yakarım
Eski çarıklarımı
Boğazına takarım

5 — Davulumun tasmaşına
Kuş kondu asmasına
Kalkın ağalar beyler
Güvercin kızartmasına

6 — Mandıracı su katar
Ekşi ayrana
Hoş geldin bire Hasan
Bizim bayrama.

III — ATASÖZLERİ ve DEYİMLER :

- 1 — Başın sağlığı dünyanın varlığı
- 2 — Dağ adamı öldürür sağ adamı
- 3 — Yiğit olan kimse saklar sırrını
- 4 — Ağalar, Paşalar gitti, kıyılar köşeler kaldı kellere, körlere
- 5 — Balıya bekmez satılmaz
- 6 — İşini, eşini, aşını bil
- 7 — Yazın gölge hoş, kışın çuval boş
- 8 — Sen ağa ben ağa ineği kim sağa
- 9 — İçi boş dışı boş tut kulağından çifte koş
- 10 — Akıl olmayınca neylesin sakal
- 11 — Güz sabanları düz
- 12 — Oldu olacak, kırıldı balta nacak

IV — DUALAR

- 1 — Ömrün uzun düğünün güzün olsun
- 2 — Sular gibi ömrün olsun
- 3 — Allah işini ras getirsin

V — BEDDUALAR

- 1 — Ölmesinde sürünsün
- 2 — Allah, seni araba dayacağı gibi süründürsün
- 3 — Allah ocağını batırsın
- 4 — Allah seni kahretsin.

IV — YEMİNLER

- 1 — Eksmek gözüme

- 2 — Üçten dokuza şart olsun
- 3 — Dilim gavur dili olsun
- 4 — Yıldırım başıma düşsün
- 5 — Burdan eve varmayım
- 6 — Kur'an gözüme

VII — TERSİNE BEDDUALAR

- 1 — Allah seni susuz derelerde boğsun
- 2 — Ölü kargalar gözünü oysun
- 3 — Gözün kör olmasın
- 4 — Göçmüş duvar üstüne yıkılsın

VIII — BİLMECELER

- 1 — Yer altında kalaylı tas — TURP
- 2 — Altından içerim, üstünden biçerim — KOYUN
- 3 — Bir ağıl koyunum var, hep boynunu kalaylı — KIBRİT
- 4 — Dört kösedir beş değil, başı sudan hoş değil — KESME ŞEKER
- 5 — Havaya çeviririm boşalır aşağı çeviririm dolar — ŞAPKA
- 6 — Yatdığı yerde ot bitmez — ATEŞ

IX — İŞ DUASI

- 1 — İş başı ileri şeytan başı geri
- 2 — Şeytan daş ben guş Allah sen ras getir.
- 3 — Elim iş, gözüm kuş ne var bunda bir hamlelik iş

X — TÜRKÇE YEMEK DUASI

- 1 — Biz yedik yerine gelsin
Yemiyenlerin canına değsin
Koyup gidenler nur gölünde yatsın
Çalışanlara uzun ömür versin
Biricliğini bin etsin

- 2 — Biz yedik yerine gelsin
Allah bereket versin
Çalışanlara uzun ömür
Öküzlerimize kuvvet versin

XI — ÇOCUK TEKERLEMELERİ

- 1 — Üşüdüm üşüdüm
Daldan armut düşürdüm
Armudumu yediler
Bana çüce dediler

- 2 — Türkü mürkü
Nenemin eski kürkü
Bir çektim yırtıldı
Nenem tikmekten kurtuldu

- 3 — Kar yağıyor
Karga bağıyor
Anan çörek pişirmiş
Seni çağırıyor.

XII — HALK OYUNLARI

1 — Yerli Halk Oyunları :

Yerli halk oyunlarına iki davul tek zurna eşlik eder. Çiftetelli gibi irticali oyunlarda saz, darbükannın eşlik ettiği olur. Kadınları; el davulu eşliğiyle veya türkiyle çalgısız oynarlar, Samsun yerli oyunları:

- 1 — Cimdallı
- 2 — Neynam
- 3 — Kaba Cöğüz
- 5 — Çarşamba çiftetellisi
- 6 — İyi ayak
- 7 — Üç ayak
- 8 — Dört ayak
- 9 — Dik horon
- 10 — Prık
- 11 — Karadeniz Horanı
- 12 — Lâdik Horanı

2 — Mubadil Halk Oyunları

Mubadil oyunlarının bir kısmı sırayla, simetrik şekilden halkaya çevrilerek oynanır. Simetrik (Cuguş, Bilalağa, Karşılama) oyunları el tutunmadan, karşılama simetrik şekil halkaya çevrilmiş olur. Debrelili Hasan, Paşadudu, Kasap el ele tutunarak oynanır, Oynunlar ağır başlar hareketli biter. Bunun yanında sanatları anlatan iki, üç kişiyle oynanan serbes oyunlar da vardır: Köroğlu, Helva

ci, Deveci, Çamaşır, Arap oyunu v. s,

Oyunlarda tek davul iki veya üç zurna eşlik eder, İki zurna bir davula bir "çete" denir. İki, üç, dört çete davul zurna ile düğün yapıldığı olur,

Oynanan oyunların belli başlıları :

- 1 — Cuguş (Zigös)
- 2 — Ağacının Fatme
- 3 — Bilâl Ağa
- 4 — Kaba dayı
- 5 — Kasap
- 6 — Sito
- 7 — Debrelili Hasan
- 8 — Paşa Dudu
- 9 — Telgrafın Telleri
- 10 — Cökteki yıldızlar
- 11 — Kanber
- 12 — Köroğlu
- 13 — Helvacı
- 14 — Çamaşır yıkar mısın
- 15 — Arap Oyunu
- 16 — Deveci
- 17 — Cuguşun Harmanları

3 — Çeşitli illerden gelen halkın oyunları:

En çok Doğu Karadeniz illerinden, Gümüştane, Erzurum'dan gelenlerin oyunları ora illerinin oyunlarıdır. Oyunlarda Kemence, tek davul tek zurna eşlik eder, Doğu Anadolu ve diğer yurt oyunlarının yaygın olanları, yerli ve mubadiller tarafından da oynanmaktadır.

[*] Bölgede yerleşme Yılmaz Şengenc tarafından hazırlanmıştır.

Yıllık abonesi: 10,
altı aylık abonesi: 5
liradır.
Yurd dışı senelik abone:
3\$, 1£

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Basılmıyan yazılar
istenince geri gönderilir
Adres değiştirmelerde
ücret alınmaz.
Vakit Basımevi

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden: Mes'ul Müdür: İ. HİNÇER
Sekreter: BORA HİNÇER

ADRES: Posta Kutusu: 46, Akşarayı — İstanbul

TÜRK FOLKLOR DENEĞİNİN YAYIN ORGANIDIR.

Bize gelen KITAPLAR

● Somerset Maugham — Alim Şerif O. naran: "İspanyol Havası". Hikâyeler, Varlık Büyük Cep Kitapları: 195, 12 X 17 boyunda, 80 sayfa, 2 lira.

● Yaşar Nabi: "Kılavuz Sözlük". Osmanlıca - Türkçe - Osmanlıca sözlük, Varlık Faydalı Kitaplar: 18, 12 X 17 boyunda, 168 sayfa, 5 lira.

● Honoré de Balzac — Nasuhi Baydar: "Goriot Baba". Roman, Varlık Büyük Eserler Kitaplığı, 34, 12 X 17 boyunda, 236 sayfa, 4 lira.

● Allan Nevins, Henry Stille Comma - ger — Halil İncalcık: "Amerika Birleşik Devletleri Tarihi". Varlık Faydalı Kitaplar: 19, 12 X 17 boyunda, 464 sayfa, 8 lira.

● "Varlık Yılı 1962" Yeni şiirler, hikâyeler, biyografyalar ve Türk edebiyat kronolojisi. Varlık Yılı: 3, 12 X 17 boyunda, 608 sayfa, 8 lira.

● Adli Moran: "İlkel Efsaneler". Varlık Büyük Cep Kitapları: 203, 12 X 17 boyunda, 80 sayfa, 2 lira.

● Halil Kocagöz: "Yitik". Şiirler, Yeditepe Yayınları: 108, 14 X 19 boyunda, 48 sayfa, 200 kuruş.

● Behiç Duygulu: "Ağalma N'olur". Hikâyeler, Yeditepe Yayınları: 110, 12 X 17 boyunda, 64 sayfa, 200 kuruş.

● Kâmrân Yüce: "Soyunuk". Şiirler, Yeditepe Yayınları: 111, 14 X 19 boyunda, 48 sayfa, 200 kuruş.

● Halikarnas Balıkcısı: "Anadolu Tanrıları". Anadolu Efsanelerinin devamı, İkinci baskı, I, cilt, Yeditepe Yayınları: 43, P, K, 77, İstanbul, 12X17 boyunda 112 sayfa, 300 kuruş.

● Nedim Orta: "Yarının Büyüklüklerine Şiirler", Çocuk şiirleri, Nedim Orta, Elmacık Köyü Başöğretmeni, Uşak, adresinden temin edilebilir. 13X17 boyunda, 32 sayfa 60 kuruş.

● Tahsin Yücel: "Tolstoy" Hayatı ve eserleri. Varlık Dünya Klâsikleri: 19, 17X12 boyunda, 96 sayfa, 2 lira.

● M, Z, Gülsoy: "Altın Kutu" İngiliz, Alman, Japon, İsveç, Çin, İrlanda masallarından seçmeler, Varlık Çocuk Klâsikleri: 45,

17X12 boyunda, 64 sayfa, 1 lira.

● S, F, Mahmud — A, Kevençoğlu, Ayhan Sümer: "İslâm Tarihi" İslâmiyetin doğuşundan bugüne kadar İslâm ülkelerinin tarihi, Varlık Faydalı Kitaplar: 20, 17X12 boyunda, 280 sayfa, 5 lira.

● Henri De Montierlant — Tahsin Yücel: "Bekârlar", Roman, Varlık Büyük Eserler Kitaplığı: 35, 17X12 boyunda, 224 sayfa, 4 lira.

● L, Sami Akalın: "Japon Şiiri", Tarih ve antoloji, Varlık Faydalı Kitaplar: 21, 17X12 boyunda, 238 sayfa, 5 lira.

● Lev Tolstoy — Mehmet Özgül: "Üç Ölümlü", Hikâyeler, Varlık Büyük Cep Kitapları: 205, 17X12 boyunda, 104 sayfa, 2 lira.

● Emile Zola — Samih Tiryakioglu: "Thérèse Raquin", Roman, Varlık Büyük Eserler Kitaplığı: 36, 17X12 boyunda, 192 sayfa, 4 lira.

● Tezel Amca: "Kayıp Sultan", Masallar, Varlık Çocuk Klâsikleri: 46, 17X12 boyunda, 56 sayfa, 1 lira.

● Edibe Birsen: "Peri Masalları" Üç çeviri masal, Varlık Çocuk Klâsikleri: 47, 17X12 boyunda, 64 sayfa, 1 lira.

● Halim Yağcıoğlu: "Takla Göz, Takla Kulak", Sivastan derlenen masallar, Varlık Çocuk Klâsikleri: 48, 17X12 boyunda, 64 sayfa, 1 lira.

● Cengiz Dağcı: "Ölüm ve Korku Günleri", Roman, Varlık Büyük Cep Kitapları: 207, 17X12 boyunda, 148 sayfa, 2 lira.

● Yıldırım Keskin: "İnsansızlar", Oyun 4 tablo, Varlık Tiyotra Serisi: 7, 17X12 boyunda, 64 sayfa, 2 lira.

● Z, Gülsoy: "Altın Yapan Kral", Bir çeviri masal, Varlık Çocuk Klâsikleri: 38, 17X12 boyunda, 64 sayfa, 1 lira.

● Yusuf Kenan Ekşioğlu: "Beyaz Perde" şiirler, "İyiden İyiye" hak ve ahlak üzerine beyitler, "Aşk ve Aht" aşk üzerine mânîler ve "Sözlerden Küpeler" terbiyevi ve ahlâki beyitler, 4 kitap, Talimhane Cad. No. 85 — A, Samsun, adresinden temin edilir.

Her biri 20X14 boyunda 16 sayfa, 100 er kuruş.

TAMEK

(Folklor — 26)

BASIN İLÂN KURUMU

Gazeteler ve Dergiler için her mev'i ilân ve reklâm kabul eder.

İSTANBUL Genel Müdürlük: Türkocağı caddesi No. 1, kat 3 Telefon:

22 43 84 - 85

İSTANBUL Şube Müdürlüğü: Türkocağı caddesi No. 1, kat 3

ANKARA Şube Müdürlüğü: Ulus iş hanı "E" Bloku, No. 41 Kat 2, Telefon:

10 58 17 - 10 57 87

İZMİR Şube Müdürlüğü: İkinci Kordon, Mimar Kemalettin caddesi Küçük Kardiçali Han Telefon: 23911

TELGRAF: BASINKURUMU

ADANA Şube Müdürlüğü: Abidin Paşa caddesi Remo İş Hanı No. 46

BURSA Şube Müdürlüğü: İnönü caddesi Aysan Han No. 20

ESKİŞEHİR Şube Müdürlüğü: Porsuk İş Hanı Kat 1 No. 1

KONYA Şube Müdürlüğü: İstanbul caddesi Yusufaga Sokak Terzioğlu Pasajı No. 1

ZONGULDAK Şube Müdürlüğü: Amele Birliği pasajı No. 15/16

(Basın: 4030 — 27)